

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

МАГІСТРА

на тему

***«ФУНКЦІЇ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ РОМАНІ
КІНЦЯ ХІХ СТОЛІТТЯ
(НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ ОСКАРА ВАЛЬДА "ПОРТРЕТ ДОРІАНА
ГРЕЯ")»***

Виконав: здобувач 2 курсу, групи Фл Мл -19м
Спеціальності 035 Філологія (Мова та
література)

Криворучко Анастасія Володимирівна

Керівник: Бідненко Наталія Петрівна,

кандидат філологічних наук, доцент

м. Дніпро

2021

**УНІВЕРСИТЕТ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри Зінукова Н.В.

д. пед. наук, доцент

« 01 » вересня _____ 2020 р.

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
здобувачу денної форми навчання
освітнього ступеня «магістр» ОПП Мова та література (англійська) спеціальності 035
Філологія
Криворучко Анастасії Володимирівні**

Тема кваліфікаційної роботи «Функції застарілої лексики в англomовному романі кінця XIX століття (на прикладі роману Оскара Вальда "Портрет Доріана Грея")»

Керівник кваліфікаційної роботи Бідненко Наталя Петрівна, к. філол. н., доцент

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи		Підписи
		за планом	фактично	
1	Закріплення керівника кваліфікаційної роботи	02.09.2020	02.09.2020	
2	Вибір та обговорення теми кваліфікаційної роботи	03.09.2020	03.09.2020	
3	Остаточне затвердження теми кваліфікаційної роботи	24.10.2020	24.10.2020	
4	Одержання завдання на кваліфікаційну роботу у наукового керівника	03.09.2020	03.09.2020	
5	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	28.09.2020	28.09.2020	
6	Виконання першого розділу	30.10.2020	30.10.2020	
7	Виконання другого розділу	30.11.2020	30.11.2020	
8	Виконання третього розділу	22.12.2020	22.12.2020	
9	Оформлення висновків і рекомендацій	30.12.2020	30.12.2020	
10	Оформлення роботи, одержання відзиву	08.01.2021	08.01.2021	
11	Попередній захист кваліфікаційної роботи	11.12.2021	11.12.2021	
12	Захист кваліфікаційної роботи	14-16.2021	14-16.2021	

Дата видачі завдання «02» вересня 2020 р.

Здобувач _____

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р. Зав. кафедри

Н. В. Зінукова

ВІДГУК КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну роботу за темою

студента (ки) _____ курсу
спеціальності _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

Оцінка окремих складових кваліфікаційної роботи:

1. **Оформлення роботи** (не більше 10 балів) - _____

(відповідність оформлення кваліфікаційної роботи встановленим університетом вимогам: кількість сторінок; оформлення титульного листа, рисунків, таблиць, діаграм, посилань, списку літератури тощо)

2. **Своєчасність подання окремих елементів роботи керівнику** (кожний своєчасно поданий елемент дає по 5 балів, не більше 20 балів) - _____

3. **Теоретичний та аналітичний аспекти роботи** (не більше 25 балів) з них:

- **Структура та логічність побудови роботи** - _____

(відповідність змісту назви теми, наявність та зміст Вступу; виділення 3-4 глав, в кожній із яких – по 2-3 параграфи, наявність та зміст Висновків, логіка побудови роботи в цілому та в межах окремих розділів)

- **Фактичний матеріал** - _____

(наявність фактичного матеріалу, в тому числі зібраного здобувачем за допомогою лінгвістичного аналізу)

- **Використання лінгвістичних методів аналізу** - _____

- **Використання літератури** - _____

(масштаби представлення в роботі сучасних досліджень даної проблематики, критичність аналізу публікацій та підходів, представлених в літературі та інших інформаційних джерелах)

- **Повнота та деталізація** (ступінь повноти та деталізації при розкритті основних аспектів теми роботи) _____

4. **Практична реалізація результатів дослідження** (не більше 20 балів) - _____

(наявність та ступінь обґрунтованості рекомендацій та пропозицій, викладених в роботі та відбиваючих власний погляд студента)

5. **Оцінка попереднього захисту** (не більше 25 балів) _____

Додаткові думки та загальний висновок керівника _____

Загальна оцінка (не більше 100 балів) _____

Дата оформлення відгуку _____

КЕРІВНИК
кваліфікаційної роботи

(підпис)

(П.І.Б. керівника,
вчений ступінь,
наукове звання)

АНОТАЦІЯ

Дана кваліфікаційна робота присвячена дослідженню класифікації та функцій застарілої лексики в англomовному романі кінця XIX століття.

Було проведено комплексний, обґрунтований аналіз теоретичного матеріалу щодо застарілої лексики в англomовному романі кінця XIX століття, розглянуто походження поширених історизмів, різні варіанти та критерії класифікації застарілої лексики, досліджено можливі варіанти перекладу різних типів архаїзмів. Матеріалом дослідження стали англomовні романи XIX століття, а також зокрема роман Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку, який містить 70 прикладів вживання застарілої лексики.

Ключові слова: застаріла лексика, англomовний роман XIX століття, архаїзми, історизми, функції застарілої лексики.

SUMMARY

This qualifying work is devoted to the study of classifications and functions of archaisms and historisms in the English novel of the late nineteenth century.

A comprehensive, substantiated analysis of theoretical material on archaic vocabulary in English novel of the late nineteenth century, considered the origin of common historisms, different options and criteria for classifying archaic vocabulary, explored possible options for translating different types of archaisms. The material of the research was English novels of the XIXth century, as well as in particular the novel by Oscar Wilde "The Picture of Dorian Grey".

The work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used and an appendix that contains 70 examples of the use of archaic vocabulary.

Key words: obsolete vocabulary, obsolescent words, poetisms, English novel of the XIXth century, archaisms, historisms, functions of archaic vocabulary.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ЗАСТАРІЛА ЛЕКСИКА В АНГЛОМОВНОМУ РОМАНІ ХІХ СТОЛІТТЯ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ	12
1.1. Застаріла лексика та її класифікація	12
1.2. Функції застарілої лексики в англomовному романі кінця ХІХ століття.....	19
1.3. Способи відтворення застарілої лексики	25
РОЗДІЛ 2. ЗАСТАРІЛА ЛЕКСИКА У РОМАНІ ОСКАРА ВАЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ» ТА ЇЇ КЛАСИФІКАЦІЇ.....	33
2.1. Історія написання роману Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”	33
2.2. Класифікація застарілої лексики у романі Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”	40
2.2.1. Лексична застаріла лексика та її функції.....	42
2.2.2. Граматична застаріла лексика та її функції.....	44
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІЇ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНІ ОСКАРА ВАЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ».....	50
3.1. Стилiстична функція використання застарілих слів	52
3.2. Інформативна функція використання застарілих слів.....	55
3.3. Естетична функція використання застарілих слів	59
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТОК. ПРИКЛАДИ ВЖИВАННЯ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНІ ОСКАРА ВАЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ» ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	79

ВСТУП

Темою даної кваліфікаційної роботи є дослідження застарілої лексики, її класифікації, характеристики, функції в англomовному романі кінця ХІХ століття, зокрема у художньому романі Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”, та особливості її перекладу.

Мова постійно розвивається, у порівнянні з ХІХ століттям з'явилося та зникло багато слів. Багато граматичних форм, лексичних явищ не використовують або, навпаки, вони ввійшли до нашого повсякденного вжитку. Це явище виникає перш за все через розвиток технологій, сфер діяльності людини та суспільства в цілому. Що стосується літератури, а конкретніше англomовного роману кінця ХІХ століття, деякі митці навмисно насичують свої твори застарілою лексикою для того, щоб передати дух того часу, розповісти про культуру, передати колорит, настрій та характер героїв та позначити особливості розвитку мови того часу. Це явище стосується як художньої літератури, так і наукової, публіцистичної, тощо.

Зараз для перекладу таких творів та передачі атмосфери часу, коли був написаний цей твір, лінгвістам потрібні не тільки знання в області лінгвістики, але й культурні особливості розвитку та історії того часу.

Дослідженням застарілої лексики, їх відтворень, значень, функцій та класифікацій займалися такі відомі лінгвісти, як І.Арнольд, І.Безпечний, Є.Васильєв, В.Виноградов, Х.Гаврилюк, О.Галич, І.Гальперин, Р.Зорівчак, В.Комісаров, М.Кочерган, І.Корунець, В.Кухаренко, О.Мороховський, В.Назарець, А.Ніколенко, К.Суржикова, М.Соколянський, С.Терехова, Л.Фоменко та інші. Кожний науковець оцінював застарілу лексику по-різному, базуючись на власних дослідженнях.

Ця тема є актуальною, тому що будь-яка мова світу з плином часу постійно розвивається, і важливо досліджувати ці зміни у конкретних мовах (англійській та українській).

Об'єктом дослідження є застаріла лексика в англomовному романі кінця ХІХ століття, та зокрема в романі Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”.

Предметом дослідження є класифікація застарілої лексики, її функції в романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» та способи її відтворення українською.

Метою даної роботи є дослідження функцій, класифікацій застарілої лексики, її значення у літературних англомовних творах кінця XIX століття. Для досягнення цієї мети ставимо такі завдання:

- вивчити теоретичний матеріал з теми;
- дослідити застарілу лексику та її класифікації;
- зазначити лінгвістичні особливості англомовного роману кінця XIX століття;
- вивчити історію написання роману Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея»;
- надати класифікацію застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея»;
- визначити різні функції та способи відтворення застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея».

При написанні роботи було вживано **загальнонаукові методи дослідження**, а саме дидуктивний, компаративний, контрастивний методи дослідження, а також метод літературознавчого аналізу тексту і метод статистичного аналізу.

Теоретична частина цієї роботи базується на працях таких лінгвістів, як І.Арнольд, І.Безпечний, Є.Васильєв, В.Виноградов, І.Галич, А.Гальперин, Р.Зорівчак, В.Комісаров, І.Корунець, М.Кочерган, В.Кухаренко, О.Мороховський, В.Назарець, О.Ніколенко, Л. Фоменко та багато інших.

З метою дослідження практичного матеріалу був розглянутий англомовний роман кінця XIX століття, та зокрема роман Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» в оригіналі.

Практичне значення даного дослідження полягає у тому, що результати цього дослідження можуть стати додатковим матеріалом у вивченні таких дисциплін як зарубіжна література, лексикологія, перекладознавство, літературознавство, історія англомовного роману кінця XIX століття.

Апробація роботи. Результати цього дослідження були опубліковані у збірнику тез VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Молодь України в контексті міжкультурної комунікації».

Структура роботи: дана робота складається зі вступу, трьох розділів (теоретичного, практичного, аналітичного), висновків, списку використаних джерел та додатку.

РОЗДІЛ 1

ЗАСТАРІЛА ЛЕКСИКА В АНГЛОМОВНОМУ РОМАНІ ХІХ СТОЛІТТЯ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Застаріла лексика та її класифікація

Застаріла лексика доволі довгий час привертає увагу науковців усього світу. Існують багато досліджень, дисертацій, наукових статей щодо використання, сенсу, класифікацій, функцій та способів відтворення даного лексичного терміну.

Отже, що таке «застаріла лексика»? Її розділяють на два поняття: історизм та архаїзм. Дуже часто їх порівнюють між собою, але це вкрай неправильно. Це зовсім різні поняття. За словами відомих митців О.Галича, В.Назарця, Є.Васильєва, «архаїзм» - слово або значення, які перейшли до пасивного запасу лексики національної мови та не вживаються широкою аудиторією. Тобто багато таких слів, які мають застаріле значення, донині замінюють синонімами, сучасними граматичними формами або відтворюють за допомогою різноманітних слів мови, на яку перекладають [20, 184]. Наприклад, *morn (morning)*, *damsel (girl)*, *eve (evening)*, *moon (month)*, *nay(no)*, *аки (як)*, *длань (долонь)* та інші. А, власне, «історизми» - слова, які позначають поняття або предмети, які зовсім не використовуються у мові, які були замінені у зв'язку з тим, що ними вже доволі довгий час не користуються. Це такі слова як *шеляг*, *челядь*, *мушкет*, *опанча*, *кунтуш* та інші [20, 185].

А.Ніколенко у своїй роботі, присвяченої лексикології англійської мови стверджує, що архаїзми — це слова, що з'являються виключно на сторінках різноманітних друкованих виданнях, так як вони є «мертвими» і вийшли із повсякденного вжитку, тому їх заміняють більш сучасною, живою мовою [47, 254].

В.Кухаренко у своїй роботі «A Book of practice in Stylistics» розподіляє архаїзми на типи:

1) історизми являються поняттями, які відображають історичні явища та вийшли з повсякденного вжитку і більше не використовуються (“*falconet*”, “*yeoman*”, “*vassal*”);

2) поетизми являються словами, які використовуються у поезії періоду XVII-XIX століть (“*woe*” замість “*sorrow*”; “*steed*” замість “*horse*”; “*quoth*” замість “*said*”);

3) архаїзми є словами, які мають застарілу лексичну та граматичну форму;

4) застарілі слова, що замінені сучасними синонімічними значеннями (такі як “*nay*” = *no*; “*whereof*” = *of which*; “*repast*” = *meal*; “*to deem*” = *to think*);

5) слова, які мають застарілу граматичну форму (“*maketh*” = *makes*; “*thou wilt*” = *you will*; “*brethren*” = *brothers*). [39, 184]

У свою чергу В.Виноградов та О.Мороховський відносять ці два поняття до двох різних груп.

Перша група – це історизми як застарілі слова та значення слів, які мають назву зниклих предметів побуту, зняряддя праці, обрядові речі, поняття, зброєю, установами і так далі. [10] Наприклад, *tale* в значенні рахунок; *sword* – меч, *batmen* – вістовий, *ординарець* і т.д. Друга група – це власне такі слова, які вийшли з повсякденного вжитку, які не можна замінити синонімами, а тільки перестати використовувати. Наведені слова ми можемо знайти у різних історичних романах, дослідженнях з історії відповідних періодів розвитку людства: *thane* - тан, *goblet* - кубок, *yeoman* - йомен, *gorget* - латний комір, *baldric* - перев'язь (для меча, рога), *tase* - булава, і т.п.

Але, на нашу думку, не можна не погодитись з обома поняттями. По-перше, історизми дійсно виходять з повсякденного користування, або просто-напросто забуваються через різноманіття нових слів, які з'являються майже щодня. Не можна сказати, що архаїзми зовсім зникають. Деякими історизмами та архаїзмами користуються люди донині, намагаючись відтворити свою мову. Деякі записуються до спеціальних словників. Деяку застарілу лексику досліджують, що дає поняття та характеристику історичним особливостям розвитку мови, історії в цілому.

Є також письменники, які вважають за необхідне писати твори за допомогою цієї лексики, аби передати культуру, колорит та атмосферу своєї епохи. Вивчаючи мову та лексикологію окремо, необхідно приділяти велику увагу цим мовним

особливостям, бо таким способом можна багато чого зрозуміти та вивчати цей предмет або літературний твір стане набагато легше.

Головна стилістична функція історизмів та архаїзмів у художній літературі є відтворення реалістичного культурно-побутового колориту доби [9, 44]. І, як наприклад, в українських творах XVIII та XIX століття можна побачити різницю між сучасною мовою та мовою, насиченою історизмами. Англійські твори кінця XIX століття теж мають багато прикладів використання архаїзмів та історизмів, так як у цей період у письменників та взагалі у нації настає період кризи, ностальгії за попередніми часами, наслідування Вікторіанській епосі, тощо.

Кожен письменник, як митець, додає до цілісної картини світу історизми задля відтінення та відтворення колориту епохи. Отже, для написання свого твору письменник, по-перше, обирає саме ті застарілі слова, що розкривають значення у контексті, по-друге, може обмежувати їх кількість. Наприклад, відомий англійський письменник Вальтер Скотт, засновник жанру історичного роману, у своїх творах використовував історизми, для того, щоби стилістично передати тогочасний колорит, одночасно не перевантажуючи свої твори застарілою лексикою.

І.Гальперин дуже вдало зазначає, що у мові автора не потрібно бути багато складних, застарілих і незрозумілих слів, але і не треба повністю робити акцент на використанні слів та зворотів сучасного походження. Треба знайти гармонію між мовою і почуттями наших предків та нав'язуванням переживань, які властиві нашим нащадкам. [19, 215].

Звичайно, аналізуючи застарілу лексику, слід зазначити, що існують різні її класифікації. Перша класифікація застарілої лексики належить М.Кочергану, який розрізняє п'ять її видів:

- власне лексичні — це слова з іншим коренем: *перст* — *палець*, *рать-військо*, *перст* — *палець*;
- лексико-словотворчі — відрізняються лише префіксами та суфіксами: *шкатула* — *шкатулка*, *коляса* - *коляска*, *вої* — *воїни*;

- лексико-семантичні — застарілі значення слів, які вживаються з іншими, сучасними значеннями: *мир* — *грумада*, *світське життя*, *живот* — *життя*, *язик* — *мова*, *народ*;
- лексико-морфологічні — характеризуються застарілою граматичною формою: *сини* — *синове*, *читає* — *читаєши*, *моліться* — *молітеся*, *роль* — *роля*;
- лексико-семантичні — різняться від сучасних назв однією чи двома фонемами: *злато* — *золото*, *ріжний* — *різний*, *поет* — *пііт*. [37, 137]

М.Шанський до вищенаведеної класифікації застарілої лексики додає інші види:

- граматичні архаїзми, форма яких з часом змінилася;
- акцентологічні, які відрізняються специфічним наголосом [66, 56] .

І.Гальперин у своїй праці «Стилістика англійської мови» дає іншу класифікацію застарілої лексики:

- поетизми – такі слова, які відносяться до спеціальної літературної мови, вони найбільш застарілі, дуже рідко застосовуються. Їх використовують для створення підвищеної атмосфери у поезії. Прикладом можна привести: *eftsoon* (від застарілого слова *eftsona* – *again, soon after*), *quoth* (від слова *cwedan* – *to speak*), *uslept* (застаріле слово *clipian* – *to call, name*). Найбільш відомі приклади поетизмів можна побачити у творах таких відомих митців, як Вільям Шекспір, Джордж Байрон;

- слова, які виходять з повсякденного вжитку, їх називають *obsolescent* і заміняють на найбільш сучасні варіанти. До них відносять застарілі морфологічні форми лексики, які належать до минулих стадій розвитку мови (займенники *thou, thee, thy, thine*, закінчення дієслів *-est*, форми *art, wilt (thou wilt, thou art)*, *-(e)th –(e)s (he maketh)*, займенник *ye*. Також до цієї категорії відносять запозичення з французької мови, так як вони свідчать про конкретний період розвитку (*a pallet* – *солом'яний матрац*, *a garniture* – *меблі*, *a palfrey* – *маленький кінь*, *to emplume* – *прикрашати пір'ям*);

- власне застарілі слова, *obsolete*, повністю вийшли з повсякденного вжитку, їх розпізнають тільки люди англomовної спільноти. Наприклад, *methinks (it seems to me)*, *nay (no)*;
- архаїзми – слова, які використовували у період Давньоанглійської мови, їх важко розпізнати у сучасній мові, тому що вони або повністю замінені сучасними еквівалентами, або просто витіснені з мови (*lovel, thoth*);
- історизми – на відміну від архаїзмів, дані вислови не мають синонімів. Це слова, які описують конкретні історичні події, традиції, предмети побуту, деякі об'єкти, які донині не використовуються. Але це зовсім не означає, що вони зникли з мови. Їх вважають термінами, які мають відношення до розвитку певного періоду людства (*thane, baldric, mace*) [19, 215].

Обидві класифікації узагальнюють різні характеристики застарілої лексики: від її граматичних форм до функцій у літературному творі. Слід зазначити, що існує 2 типи застарілої лексики: лексична та граматична.

Лексичні архаїзми відображають старі поняття, фрази, терміни, які мають синоніми, або мають еквіваленти, або вживаються з іншими, сучасними значеннями, або повністю витіснені з мови і розпізнаються лише людьми англomовної спільноти.

Граматичні архаїзми мають застарілу граматичну форму, або відрізняються від сучасних понять кількома фонемами, коренем, префіксами та суфіксами, наголосом.

Кожен митець, або науковець у своїх працях може використовувати різні види застарілої лексики. Абсолютне не важливо використовувати тільки один тип, або одну класифікацію. Мова – живий організм, вона видозмінюється кожного дня, додаються нові слова, деякі перестають використовуватися. І при створенні якогось твору – художнього, історичного, або наукового; для передачі атмосфери, лінгвістичної обізнаності, епохи, старовинної мови, митець використовує дані лексичні одиниці. Але цілковито зрозуміло, що архаїзми і історизми слід використовувати обережно. Тому що в разі перенавантаження твору даними лексичними одиницями, він буде просто нечитабельний, не викликає ніяких емоцій

і зіпсує враження читача. І ми у своїй роботі проаналізуємо два види застарілої лексики: лексичний вид та граматичний.

Наприкінці першого підрозділу розглянувши різні функції, класифікації, поняття архаїзмів та історизмів, наданих відомими лінгвістами (І.Арнольд, І.Безпечний, Є.Васильєв, В.Виноградов, О.Галич, І.Гальперин, М.Кочерган, В.Кухаренко, О.Мороховський, В.Назарець, А.Ніколенко, Л.Фоменко), ми дійшли висновку, що застаріла лексика застосовується не тільки у художніх творах, а й публіцистичних, офіційних юридичних документах, історичних романах та виданнях давнини.

Підсумовуючи різні поняття, надані у даному підрозділі, можемо зазначити, що архаїзми та історизми – це слова та мовні вирази, які вийшли або виходять з повсякденного вжитку, мають різну граматичну структуру, походження, грають важливу роль у дослідженні змін мови різних епох, відображенні колориту епохи, атмосфери конкретного часу, який описується у творі, статті, романі, тощо.

Проаналізувавши різні види застарілої лексики можемо зазначити, що кожен митець або науковець у своїх працях може використовувати різні види застарілої лексики. Абсолютно не важливо використовувати тільки один тип, або одну класифікацію. Мова – живий організм, який видозмінюється кожного дня, додаються нові слова, деякі перестають використовувати. І при створенні якогось твору – художнього, історичного, або наукового; для передачі атмосфери, лінгвістичної обізнаності, епохи, старовинної мови, митець використовує застарілу лексику. Але цілковито зрозуміло, що архаїзми і історизми слід використовувати обережно, тому що в разі перенавантаження твору, він буде просто нечитабельний, не викликає ніяких емоцій і зіпсує враження читача.

Слід зазначити, що історизми та архаїзми не вживаються в розмовній лексиці, їх можна зустріти тільки у творах літератури тієї епохи, коли вони були створені, у підручниках з історії, теоретичних матеріалах з лексикології, словотворення, перекладознавства. Але навіть зараз ці застарілі вираження дуже потрібні, аби

дослідити історичні зміни, зрозуміти культуру, атмосферу та мову наших предків, інші культури та і взагалі розвиток людства у всі часи існування нашої цивілізації.

Розглянувши класифікації застарілих слів, запропоновані різними лінгвістами на основі різних принципів (частин мови, структур і т.п.), ми дійшли висновку, що існує безліч класифікацій історизмів та архаїзмів, і це слід враховувати при аналізі та відтворенні історизмів, які використані в англomовному романі кінця ХІХ століття.

Більш того, при перекладі архаїзмів та історизмів у творах різних епох та різних країн слід прийняти той факт, що неможливо цілковито точно показати той світ, створений автором. Для нас, людей ХХІ століття, дуже важко зрозуміти повністю аутентичні тексти, тим більш якщо вони насичені дуже застарілою лексикою. Тому для перекладачів стає важлива мета – належним чином передати атмосферу епохи, думки автора, скоригувати під сучасного читача і у той самий час зберегти усе лексичне, синтаксичне багатство твору.

1.2. Функції застарілої лексики в англomовному романі кінця XIX століття

Для того, щоб визначити функції застарілої лексики, треба надати характеристику англomовного роману кінця XIX століття та особливості того часу.

По-перше, важливо сказати, що перша половина XIX була досить важка для Англії. Це період напруженої соціальної та ідеологічної боротьби. Було прийнято велику кількість реформ після стількох років революцій. Виступи чартістів-літераторів, які спонукали до боротьби, класова боротьба, колоніальні протиріччя сприяли розвитку промисловості Англії. [23, 97] По-друге, загострилася ідеологічна боротьба: буржуазні ідеологи (Бантам, Мальтус) захищали буржуазні тенденції, а історики (наприклад Мілль, Маколей) схвалювали капіталістичну цивілізацію.

Тому в умовах класової боротьби та ідеологічних конфліктів розвивається критичний реалізм, послідовник романтизму, основними митцями якого були Чарльз Діккенс («Олівер Твіст» 1838, «Мартін Чезлвіт» 1844, «Домбі та син» 1848, «Давід Коперфильд 1850, «Холодний дім» 1853), Вільям Теккерей («Ярмарок марнославства» 1847-1848, «Нью-кома» 1853-1855). У своїх творах вони ставлять проблеми великої соціальної нерівності, описуючи і даючи факти настільки яскраво, що читач замислюється, наскільки нелюдяний та неправильний існуючий суспільний лад. Автори звертають увагу на суспільне життя, повну розруху, важку працю пролетаріату, часто використовую сатиру, іронію, гротеск задля того, щоби показати надзвичайно важкі умови для життя, протиставити користь, жадібність буржуа до безкорисливості, працьовитості, стійкості простих людей. [42, 99] Карл Маркс висловлюється про англійських письменників-реалістів, як про плеяду сучасних письменників-романістів, чиї виразні сторінки розкрили світу більше правди, політичних та соціальних істин, про усі шари буржуазії, аніж професіональні політики, публіцисти та моралісти разом. [42, 105]

Подальші роки були спокійніші. Розвивалася економіка, виступи робочих стають рідшими, внаслідок реформ (1834, 1849) Англія займає високе положення

на міжнародній арені. Разом з Чарльзом Діккенсом та Уільямом Теккересом у 50-ті – 60 роки виступають сестри Шарлотта та Емілія Бронте («Джен Ейр» 1847), Елізабет Гаскел («Мері Бартон» 1848), Ентоні Троллоп («Барсетширські зроніки» 1855, 1864), Джордж Еліот («Адам Від» 1859, «Млин на Флоссі» 1860). За словами Я.Засурського, митці продовжують розвиватися у напрямі критичного реалізму, створюють твори, головними героями яких є прості люди, нижчого класу, висвітлюється їх важке життя, наприклад Чарльз Діккенс часто показує важку працю маленьких дітей, злидні звичайних сімей, розруху. [27, 196] Також, за словами Михальської М.П., другій половині XIX століття митці починають звертатися до внутрішнього світу людини, до конфліктів дійсності, більше аналізують, пояснюють людські вчинки за допомогою теорії позитивізму Герберта Спенсера, теорії Дарвіна.

За часів Вікторіанської епохи (1837-1901) реформи та розвиток економіки країни дали поштовх до розвитку літератури. Освітній Акт 1870 року, який постановив, що дітям до 13 років потрібно вчитись у школі, розширило читацьку аудиторію, дало змогу розвиватися різним напрямам літератури, зумовило розширенню світогляду людей. Період кінця XIX століття, як стверджує Л.Позднякова, називається «кінець століття» (the end of the century), період втрати ілюзій, та сумніви у необхідності манер, моралі, традицій, існуючій владі. [51, 63]

Після 80-х років в Англії формуються декілька літературних течій: неоромантизм, натуралізм, естетизм, символізм, однак реалізм розвивався, був провідним. У романах проходить процес інтелектуалізації, психологізації літератури, спостерігається драматизація романа, посилення трагічного та гіркої іронії. Джордж Мередіт публікує свій роман «Егоїст», Джозеф Конрад характеризував романи як трагедії, які переходять в фарс, Томас Гарді зіставляє свої романи с трагедіями Софокла, Джордж Мур використовує терміни «трагічний роман», «драматичний роман» у своїх статтях.

Тобто, XIX століття було досить багатим на події, що дало поштовх до розвитку як самої країни, так і літератури в цілому. Романтизм, характеристиками якого були: інтерес до старовинних часів, Середньовіччя, протест проти класичних

правил, революційний настрій; змінюється на критичний реалізм, основною метою якого було якнайбільш правдиво відобразити життя простої людини з усіма випробуваннями, важкою долею, протиставляючи з жадібністю, несправедливістю вчинків буржуа, висвітлити реальні події, нічого не прикрашаючи і не романтизуючи. [43, 78] Далі деякі митці об'єдналися у нову течію, естетизм, який мав на меті показати те, що життя – не є мистецтво, як висвітлювали у своїх творах письменники-реалісти, а мистецтво – ось справжнє життя. Так стверджував Оскар Вальд, і його філософські твердження щодо мистецтва є у багатьох його творах, статтях, публікаціях, зокрема можна згадати «Портрет Доріана Грея», де наслідуються принципи естетизму, насолоди життя, сенс життя у красі. [42, 79]

Судячи з наданої вище характеристики, можна сказати, що застаріла лексика грає велику роль у відтворенні атмосфери того часу, колориту епохи, настрою героїв, передачі національного колориту, соціальних та політичних змін.

Після характеристики епохи ХІХ століття, а також зміни у написанні творів, виникає логічне поняття: навіщо взагалі потрібна застаріла лексика, які її функції? Олександр Галич вважає, що є декілька функцій:

- для відтворення історичного колориту тієї доби, про які ідеться в творі [20, 184]. Власне, це найважливіший засіб зображення дійсності періоду, про яку йдеться мова в творі;
- для створення комічного враження: *“Турн тяжку боль одолює, к Енею руки простягає і мову слезную рече...”* (І.Котляревський);
- для надання мові елементу урочистості, схвильованої піднесеності над звичайною, побутовою формою вираження: *“Я, тес-то, як його...”* (І.Котляревський “Наталка Полтавка”);
- мовної характеристики особи: *“Мир дому і живущим в ньому...”* [20, 184].

Якщо ми згадаємо Вальтера Скота, відомого митця і майстра історичного роману, він надзвичайно тонко і вміло використовував архаїзми і історизми у своїх творах. Його найважливіший принцип був наступний: «Мова автора не повинна бути виключно застарілою і незрозумілою, але автор повинен по можливості не

допускати слів і мовних зворотів сучасного походження. Одна справа - використовувати мову і почуття, які властиві нашим предкам, а з іншої – нав'язувати їм переживання і мову, які характерні для нащадків». [19, 69]

Згідно з своїми принципами, Вальтер Скот не використовує мову минулих епох. Загалом, він використовує не старовинні слова, які нікому не зрозумілі, а слова застарілі, які будуть зрозумілі читачам, та які вже не використовуються у побуті. Наприклад, *menial* в значенні «слуга» и *doom* в значенні «вирок» и такі морфологічні архаїчні форми слів як: форми глаголів *wrought (worked)* - працював, *state* - заявляти, займенники - *thee* - тебе, *thy* - твій, закінчення -t для другої особи однини теперішнього часу - *shalt* - буду, *wilt* - будеш, *art* - є (існуювати).

Що стосується не тільки літератури кінця XIX століття, але й різних стилів мови, архаїзми та історизми доволі часто використовуються у ділових листах, документах, законоположеннях, кодексах. Вони грають роль термінів, але насправді в сучасному житті і спілкуванні вони зовсім не використовуються. Основна функція даних лексичних одиниць – для юридичного досягнення домовленості між двома сторонами. Ця функція пояснюється кількома джерелами тим, що англійські закони не змінювалися вже більше 600 років, тому спеціальні терміни прийнято вважати архаїчними. [18, 80]

Можна навести такі приклади, як: *beg to inform (сповіщаємо вас)*, *aforsaid (вищевикладений)*, *hereby (цим)*, *therewith (з тим)* – це лише декілька слів та фраз, які являють собою архаїзми з термінологічною функцією. [19, 72]

Іноді для передачі іронічно-глузливого ставлення мовця до предмету висловлювання теж автори використовують архаїзми та історизми. Приклад можна привести з п'єси Бернарда Шоу «How He Lied to Her Husband»: "*Perfect love casteth off fear*". В даному випадку застаріла лексика виконує функцію перебільшення, сатири, так як в контексту вислову не відповідає.

Також іноді в англійськомовних творах зустрічаються слова, вирази, які в різні періоди були запозичені з різних мов: французької, латині та інших. Прикладом можуть бути такі архаїзми, використані в романі Джорджа Байрона «Чайльд

Гарольд»: *robe* - вбрання, мантія; *garment* – вбрання; *apparel* – вбрання; *adieu* – прощання; *bard* – поет; *woe* – горе. [6, 242]

Також для відображення епохи та історичного розвитку часу іноді використовують застарілі форми англійської мови. Їх застосовують для того, щоб створити необхідне автору уявлення про розмову персонажів саме французькою мовою (наприклад коли французька мова була другою офіційною у Англії). Це можемо побачити у творі Джона Голсуорси «Сага про Форсайти»: *“How thou art sentimental, taman!”*

Важливою функцією є імітування мови через використання історизмів та архаїзмів. Часто задля того, щоби визначити національність, освіту, душевний стан, соціальний статус персонажів художнього твору, митці додають деякі функції. Прикладом можна взяти роман «По кому подзвін» Ернеста Гемінгвея. Твір написаний англійською, але присутня ілюзія іспанської мови для уточнення того, що головний герой Роберт Джордан - іспанець. Таким чином читач занурюється у створений автором світ, де є ніби «спотворена» сучасна англійська. Які ж архаїзми були використані: особовий займенник *“thou”* – *“tu”* та його варіант *“thee”* в усіх відмінках, окрім називного; присвійний займенник *“thy”* – *“твій, твоя, твоє”*; застарілі форми дієслів *“to be”* – *“art”*, *“wert”* та *“will”* – *“wilt”*; морфологічні архаїчні форми у другій особі однини, приміром *“canst”*, *“hast”*, *“needest”*, *“thinkest”*; частка *“nay”* – *“ні”*. Доказом того, що саме архаїзми грають роль у імітуванні іспанської мови, бачимо на початку твору, у сварці між провідником Ансельмо та ватажком Пабло. Ернест Хемінгвей вказував, що у цій розмові наявний діалект іспанської мови, а у прямій мові героїв наявні чисельні архаїзми: *“Anselmo was speaking old Castilian and it went something like this, ‘Art thou a brute? Yes. Art thou a beast? Yes, many times. Hast thou a brain? Nay. None. ...”*[36, 152]

Наприкінці другого підрозділу, дослідивши лінгвістичні особливості англійського роману XIX століття, та проаналізувавши функції застарілої лексики в ньому ми дійшли висновку, що англійський роман кінця XIX століття має безліч

рис: раціоналізм, правдиве, конкретне зображення типових подій і характерів у типових обставинах; раціоналізм, принцип відповідності реальній дійсності, характери вчинків героїв пояснюється їх соціальним становищем; реалістичний опис героїв, їх внутрішній стан, життя; психологізм, моральна оцінка героїв; відтворення національного колориту без прикрас.

Для влучного відтворення атмосфери того часу митці в англomовних романах використовують застарілу лексику, адже в цей спосіб автор передає колорит епохи, конкретний історичний контраст, культурні особливості мовлення.

Розглянувши різні функції історизмів та архаїзмів, надані відомими лінгвістами, і проаналізувавши лінгвістичні особливості історизмів та архаїзмів, ми дійшли висновку, що застаріла лексика, яка перейшла до «пасивного запасу» має велику роль в англomовному романі кінця XIX століття. Основним функціями вважаються: відтворення історичного колориту доби, створення комічного враження, надання елементу урочистості, мовної характеристики особи; у ділових документах, документах, законоположеннях, кодексах; для передачі іронічно-глузливого ставлення мовця до предмету висловлювання, імітування мови персонажів художнього твору.

1.3. Способи відтворення застарілої лексики

Лексика будь-якої літературної мови в процесі історичного розвитку вдосконалюється, збагачується та змінюється. З одного боку, це пов'язано з дією внутрішньомовних факторів, зокрема з розвитком словотворчих засобів, стилістичним використанням слів, систематизацією лексичних, граматичних зв'язків та відношеннями між словами. З іншого боку – з позамовною дійсністю, розвитком виробничої діяльності людини, політичним, економічним та соціальним життям суспільства [53, 273]. Тому завдяки змінам у словниках, розвитку мови з'являється велика кількість неологізмів, які витісняють слова, які рідше, або взагалі не використовують. Так з'являється застаріла лексика. Є багато досліджень її перекладу, якими займаються багато лінгвістів, серед них: І.Арнольд, В.Виноградов, Х.Гаврилюк, Р.Зорівчак, В.Карабан, В.Комісаров, І.Корунець, Л.Латишев, Л.Нелюбин, Я.Рецкер, С.Сірик, К.Суржикова, С.Терехова, П.Топер, О.Федоров.

Створення перекладу будь-якого твору є кропіткою роботою, тому як для читача відкривається зовсім інший світ з іншою атмосферою, який є доступним тільки після роботи перекладача.

В.Комісаров затверджує, що переклад – це спосіб забезпечити спілкування між людьми, які розмовляють на різних мовах. Тому дуже важливо для перекладача володіти комунікативною лінгвістикою, знати особливості процесу мовної комунікації, співвідношення прямого і непрямого змісту у висловлюваннях, ситуації комунікації, контексту, національного колориту, розуміння тексту і так далі. [131, 167]

Л.Латишев підтверджує вислів вище, і додає, що переклад вимагає дотримання двох умов, які не можуть існувати окремо. По-перше, це знання мови, її стилістичних, лексичних особливостей. По-друге, це знання цивілізації, культури, традицій, історії народу, тієї мови, з якої перекладають. [41, 25]

Л.Нелюбин стверджує, що для двохсторонньої комунікації, перекладач паралельно кодує та декодує інформацію твору у двох знакових системах. Тому для належного перекладу лінгвіст висвітлює два правила:

- треба усвідомити текст, який перекладається, за допомогою мовних засобів, логічно його проаналізувати, критично оцінити;
- для перекладу необхідно обрати відповідні засоби вираження з урахуванням особливостей структури, стилю, граматики та лексики мови, на яку перекладають. [46, 135]

Тобто, задля того, щоб успішно перекласти текст з іншої мови, необхідно перш за все знати мову, з якої перекладаєш, також культурні та національні особливості, які необхідні для більш детального і правильного відображення культури, традицій, колориту того часу, про який іде мова у творі. Таким чином, застарілі слова мають велику роль у відображенні атмосфери іншого часу.

За словами О.Федорова, архаїзовані та історичні твори існують перш за все для того, щоб ознайомити читача з літературними пам'ятками тієї епохи, які в момент створення даного твору були сучасними. Або задля того, щоб передати історичний колорит та відчуття часу, який відтворюється в романі, повісті, тощо. [64, 58] Власне, О.Федоров пропонує чотири способи відтворення історичних слів-реалій:

1. транслітерація, або транскрибація є використанням даного слова або його кореня, суфікса в написанні буквами своєї мови. Дуже часто власні назви, назви міст, застарілих імен, історичних предметів побуту перекладають способом транскрибації. Наприклад: з російського «*Совет*» - "*Soviet*", «*колхоз*» — "*Kolkhoz*", «*спутник*» - "*Sputnik*". Але, при перекладі застарілої лексики даний спосіб перекладу використовуватися буде найрідше, або зовсім не використовується;

2. описовий переклад - цей спосіб означає використання нового слова, або складного, або словосполучення, які мають на меті описати відповідний предмет на основі елементів, які реально існують у мові. Його використовують задля того, щоб більш детально передати зміст застарілих слів, тому що не завжди можна

зрозуміти що вони означають. Прикладом можна навести: *agітпункт – voter education citizen court*;

3. еквівалентний переклад – використання слова, яке означає дещо східне з іноземним застарілим словом за функціями, значенням. Слова уподібнюються за контекстом, який іноді має приблизне значення. Приклади: *dog-caller – ошійник*;

4. гіперонімічний переклад – загально-приблизний, за яким слово, яке перекладається, передається основним поняттям мови, на яку перекладають. Часто при гіперонімічному перекладі втрачається конкретність, так як деякі поняття однієї мови відсутні в іншій. Тому, наприклад, слово, з російської, *избушка* - буде перекладатися як *hut*, що має еквівалент українського слова «*хибара, хатина*». В даному випадку втрачається основний зміст слова-оригінала [64, 87].

Як зазначає К.Суржикова, для мовознавців сьогодні доволі складно перекладати історичну та архаїзовану лексику, оскільки не існує комплексних словників, немає загальної методики аналізу та перекладу цього типу слів [57, 40].

І.Корунець має свою класифікацію способів перекладання застарілої лексики:

- траскрибування, транскодування;
- описовий переклад;
- контекстуальна заміна;
- семантичне увиразнення;
- метод уподібнення;
- гіперонімічне перейменування [35, 225].

За словами І.Корунця найбільш розповсюджений спосіб відтворення застарілої — це перекодування, або траскодування. Цей спосіб є найпростішим і найчастіше використовуваним, який відтворює графічні буквені знаки транскрипції та транслітерації структури мовних одиниць мови-джерела знаками мови перекладу. [35, 225] Інший спосіб перекладу вимови, який не збігається з написанням, називається способом транскрибування:

- власні назви і прізвища: *Baudelair – Бодлер, Beatrise – Бімпіс*;

- а також географічні назви: *Blyborough* – Бліборо, *Bragham* – Бремем та інші;
- реалії суспільно-політичного життя націй: *dollar* – долар, *lord* – лорд, *shilling* – шиллінг;
- інтернаціоналізми: *proton* – протон, *atom* – атом [35, 225].

Інший спосіб, який пропонує І.Корунець — описовий переклад. Його використовують коли слово, фразеологізм, термін або словосполучення замінюється в мові перекладу фразеологізмом, яке адекватно передає зміст. Але при перекладі не варто занадто ускладнювати опис, робити його дуже докладним або, навпаки, ледве приблизним. Важливо передати усі ознаки поняття, які були у слові-оригіналі. Приклади: *wail* - *автомобіль з високими динамічними якостями*, *rabbit* - *газодифузійне розділення ізотопів з частковою рециркуляцією*.

Наступний спосіб перекладу є контекстуальна заміна, або перекладацька лексична трансформація, внаслідок якої слову, яке перекладається і не є словниковим відповідником, обирають слово з урахуванням контекстуального значення слова, мовленнєвих традицій і норм перекладу [28, 94]. Не завжди у такий спосіб переклад буде однаковим, все залежить від контексту. Розглянемо це на прикладах з роману Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея»:

"Prince Charming," she answered, looking after the *victoria* [Дод., 55]. -
 “Принц Чарівний”, - відповіла вона, стежачи за легким двохмісним екіпажем.

Worlds had to be in *travail*, that the meanest flower might blow [Дод., 36]. -
 Світи повинні прикласти тяжких зусиль, щоби навіть посередня людина змогла засяяти в суспільстві.

І.Корунець також вирізняє семантичне увиразнення, або заміну реалії мови оригіналу іншою реалією мови оригіналу у тексті перекладу [34, 70]. У випадку, якщо такі лексеми відомі для іноземних читачів, ми бачимо їх в оригінальній графічній формі. Наприклад: *козак* - *Kossak*, *борщ* — *borshch*, *сало* — *salo*, *галушки* — *halushki*, *кефір* — *kefir*, *водка* — *vodka* [34, 70].

За словами І.Корунця для відтворення застарілої лексики можна застосовувати метод уподібнення, коли акцент з екзотичних слів та понять

переноситься на побутово-тривіальний. Як приклад, у творі Івана Котляревського “Енеїда”: *Ta i gorілочку хлистали – And washed them down with whiskey*

Гіперонімічне перейменування, у свою чергу, це спосіб перекладу, пов’язаний із засадними поняттями лексичних трансформацій, категоризацією денотата, визнанням ізоморфізму частини й цілого, генералізацією. При такому виді перекладу стилістична роль застарілої лексики незначна [28, 97]. Приклади: *брить – бринді – shoes (личаки, постолу), карсет – corset (шнурівка, юпочка), hat (капелюх, шапка)*.

Внаслідок того, що неможливо досягти абсолютної рівності між мовою оригінала та його перекладом, як стверджує П.Топер, був введений термін «еквівалентність». Він означає загальність змісту, лексичну та стилістичну близькість. [61, 87] За словами В.Виноградова, еквівалентність перекладу - збереження рівності змістовної, семантичної, стилістичної та функціонально-комунікативної інформації, яка знаходиться в оригіналі та перекладі. [14, 153] Тобто, згідно з обома поняттями, при еквівалентному перекладі значення лексичної одиниці оригінала співпадає з значенням лексичної одиниці мови перекладу, внаслідок чого застаріла лексика набуває еквіваленти.

Наприкінці третього підрозділу, розглянувши різні способи відтворення застарілої лексики, надані різними лінгвістами, ми дійшли висновку, що при відтворенні застарілої лексики можна користуватися кількома способами перекладу, а саме: аналоговим перекладом, дослівним перекладом, описовим перекладом, еквівалентним перекладом, семантичним увиразненням, гіперонімічним перейменуванням, транскодуванням.

Для відтворення застарілої лексики перш за все потрібно досконало знати мову, з якої перекладаєш, її стилістичні та граматичні особливості, лексичне розмаїття. Також важливо для передачі атмосфери, колорит, дух епохи тексту-оригіналу необхідно знати культурні особливості, історію мови, з якого перекладаємо, традиції, соціальні прошарки, зміни у словнику того періоду.

Слід зазначити, що доволі складно досягти абсолютно досконалого перекладу через різність у словниках, граматичні та лексичні особливості різних мов, культурних та соціальних змін.

Отже, кожний перекладач відтворює застарілу лексику у найбільш відповідний спосіб для отримання якісного перекладу. Найважливіша вимога – це зберегти стилістичне, граматичне, лексичне розмаїття, а також колорит епохи, настрої головних героїв, атмосферу часу, та інші деталі які потрібні для сучасного читача, аби зрозуміти твір, філософію автора, основну тему, так зробити відповідні висновки.

Наприкінці першого розділу, розглянувши значення застарілої лексики, способи відтворення, функції та класифікацію, базуючись на працях та дослідженнях таких лінгвістів: І.Арнольд, І.Безпечний, Є.Васильєв, В.Виноградов, Х.Гаврилюк, О.Галич, І.Гальперин, Р.Зорівчак, В.Комісаров, М.Кочерган, І.Корунець, В.Кухаренко, О.Мороховський, В.Назарець, А.Ніколенко, К.Суржикова, С.Терехова, Л.Фоменко, можемо зробити наступні висновки.

Застарілою лексикою називають слова та мовні вирази, які вийшли, або виходять з повсякденного вжитку, мають різну граматичну структуру, походження, грають важливу роль у дослідженні змін мови різних епох, відображенні колориту епохи, атмосфери конкретного часу, який описується у творі, статті, романі, тощо. Кожен митець, або науковець у своїх працях може використовувати різні види застарілої лексики у своїх творах для передачі атмосфери, лінгвістичної обізнаності, епохи, старовинної мови. Але варто звернути увагу на кількість застарілих слів у творі, тому що разі перенавантаження даними лексичними одиницями, він буде просто нечитабельний, не викликає ніяких емоцій і зіпсує враження читача.

Розглянувши класифікацію застарілих слів, запропоновані різними лінгвістами на основі різних принципів (частин мови, структур і т.п.) ми дійшли висновку, що існує безліч класифікацій історизмів та архаїзмів, найважливішими з яких є надані М.Кочерганом (власне лексичні, лексико-семантичні, лексико-

морфологічні, лексико-словотворчі, акцентологічні та граматичні) та І.Гальпериним (поетизми, історизми, архаїзми, власне застарілі слова та слова, які виходять з повсякденного вжитку).

Проаналізувавши та дослідивши характеристики розвитку Англії XIX століття, англомовного роману кінця XIX століття, та проаналізувавши функції застарілої лексики на матеріалах відомих лінгвістів, таких як: М.Слізарова, Я.Засурський, П.Коган, К.Маркс, Н.Міхальська, Л.Позднякова, ми дійшли висновку, що англомовний роман кінця XIX століття має безліч рис: раціоналізм, правдиве, конкретне зображення типових подій і характерів у типових обставинах; раціоналізм, принцип відповідності реальній дійсності, характери вчинків героїв пояснюється їх соціальним становищем; реалістичний опис героїв, їх внутрішній стан, життя; психологізм, моральна оцінка героїв; відтворення національного колориту без прикрас.

Для влучного відтворення атмосфери Англії XIX століття митці у англомовних романах використовують застарілу лексику, адже в цей спосіб автор передає інформацію того часу читачам. Тобто, якщо ми хочемо забарвити художній твір, додати колориту, передати конкретний історичний контраст, передати культурні особливості мовлення епохи, нам слід правильно використовувати застарілу лексику.

Для відтворення застарілої лексики перш за все потрібно досконало знати мову, з якої перекладаєш, її стилістичні та граматичні особливості, лексичне розмаїття. Також важливо для передачі атмосфери, колорит, дух епохи тексту-оригіналу необхідно знати культурні особливості, історію мови, з якого перекладаємо, традиції, соціальні прошарки, зміни у словнику того періоду.

При відтворенні застарілої лексики можна користуватися кількома способами перекладу, а саме: способами аналогового перекладу, дослівного перекладу, описового перекладу, еквівалентного перекладу, семантичного увиразнення, гіперонімічного перейменування.

Слід зазначити, що доволі складно досягти абсолютно досконалого перекладу через різність у словниках, граматичні та лексичні особливості різних мов, культурних та соціальних змін.

Основним функціями вживання застарілої лексики вважаються: відтворення історичного колориту доби, створення комічного враження, надання елементу урочистості, мовної характеристики особи; у ділових документах, документах, законоположеннях, кодексах; для передачі іронічно-глузливого ставлення мовця до предмету висловлювання, імітування мови персонажів художнього твору.

Історизми та архаїзми не вживаються в розмовній лексиці, їх можна зустріти тільки у творах літератури тієї епохи, коли вони були створені, у підручниках з історії, теоретичних матеріалах з лексикології, словотворення, перекладознавства. Але навіть зараз ці застарілі вираження дуже потрібні, аби дослідити історичні зміни, зрозуміти культуру, атмосферу та мову наших предків, інші культури та і взагалі розвиток людства у всі часи існування нашої цивілізації.

Згідно з поняттями, наданими вище, класифікації, функціям та власними роздумами, можна цілковито точно сказати, що історизми та архаїзми дуже важливі. Завдяки їм можна відчувати дух епохи, розпізнати лексичні зміни, зрозуміти культурні та історичні зміни часу, про який йде мова в творах. Дуже важливо вчасно їх розпізнати та аналізувати приналежність до тієї чи іншої сфери людського життя і у той самий час зберегти усе лексичне, синтаксичне багатство твору.

РОЗДІЛ 2

ЗАСТАРІЛА ЛЕКСИКА У РОМАНІ ОСКАРА ВАЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ» ТА ЇЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

У даному розділі розглянемо застарілу лексику у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея», її функції та класифікації. Але на початку треба звернутися до історії написання роману, до особливості біографії автора, тематиці, проблематиці даного твору.

2.1. Історія написання роману Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”

Сьогодні творчість Оскара Вальда в тому чи іншому аспекті своєї багатогранності відома практично кожному українцю. Немає майже ні одної людини, яка б не чула його ім'я або не мала приблизне поняття про його творчість. Ми вивчаємо біографію та деякі з його творів у школі, мораль та глибина яких нам відома з уроків літератури, історії.

Оскар Вальд (1856—1900) — це письменник та критик, ірландець за походженням. Його батько був відомим лікарем-офтальмологом, який не тільки захоплювався своєю роботою, публікував свої праці не тільки у сфері медицини, також захоплювався археологією, етнографією, описував шедеври архітектури та мистецтва, збирав фольклор, а мати була письменницею, стверджувала, що її дівоче прізвище Елджи походить від Аліг'єрі. Оскар навчався в Трінті коледжі в місті Дублін, закінчив Оксфордський університет (1879). Писати Уайльд почав в студентські роки (зб. “Вірші” (“Poems”, 1881). Саме в університеті він познайомився з Дж. Раскіним, коли останній читав лекції з естетичного руху. “Саме з цього часу Оскар Вальд починає проповідувати необхідність відродження краси в повсякденному житті для подолання низинного практицизму буржуазного суспільства” [24, 358].

Оскар Вальд творив мовою Шекспіра, розвивався у руслі англійської культурної традиції, але завжди був вірним своїм кореням, залишався дуже «ірландським ірландцем», як зазначає Бернард Шоу [68].

За все своє життя Вальд написав не дуже багато творів. Серед них декілька збірок казок (“Щасливий принц”, “Гранатовий будиночок”), повісті та оповідання (“Кентервільський привид”, “Портрет містера В. Г.”), п'єси (“Саломея”, “Віяло леді Віндермір”, “Жінка, не варта уваги”), поему (“Балада Редінзької в'язниці”), цикл діалогів та статей, в яких висувається проблема естетичних поглядів (“Занепад брехні”, “Критик як художник”), цикл великосвітських комедій (“Незначна жінка”, “Ідеальний чоловік”, “Як важливо бути серйозним” та ін.) і найвідоміший та єдиний роман (“Портрет Доріана Грея”). Основні теми його творчості, як зазначає відомий лінгвіст Анікст, любов та прагнення до гарного життя, у якому достатньо насолоди. Головні герої освічені люди привілейованих класів, які весь час проводить у розвагах. Деякі з них доволі цинічні, насолоджуються зовнішньою красою, їх розуми обмежені, а життя порочне, а інші займаються пошуками великих, справжніх цінностей. [2, 156]

У своїх творах Оскар Вальд освітлює проблеми естетизму, а саме:

- краси;
- мистецтва;
- співвіднесеності мистецтва і дійсності;
- співвіднесеності мистецтва і моралі.

Митець підкреслює, що справжня мета мистецтва – лише брехня, передача гарних вигадок. Реалізм для нього, як зазначає Михальська та Єлізарова, - абсолютно неприйнятний. Мистецтво лише грає роль мистецтва, справжнє життя його тільки псує. Мета художника – тільки захоплювати, приносити задоволення. [43, 274] А життя, за словами Оскара Вальда, руйнує мистецтво, спустошує його зміст. Мистецтво повинно існувати само по собі, а не залежати від соціальних або якихось інших сфер людського життя і воно висловлює само себе. Мораль не повинна бути в основі творів, для Оскара Вальда немає книг моральних або ні, є гарно, або погано написані. [69, 43]

Особливості естетизму письменника:

- 1) перебільшує творчу грань мистецтва, заперечує відбиття мистецтва у дійсності;
- 2) підкреслює, що мистецтво не залежне від життя і вище за нього; бачить завдання мистецтва не в копіюванні дійсності, а в створенні для нього ідеальних зв'язків;
- 3) відводить найвище місце красі;
- 4) стає переконаним, що мистецтво байдуже до морального і аморального: виховання добра не є його завданням;
- 5) заперечує будь-які соціальні та моральні цінності, що лежали в основі теорії мистецтва;
- 6) митець - творець прекрасного, він не прагне нічого доводити. Довести можна навіть безпечні істини;
- 7) митець не має етичних уподобань. Етичні уподобання митця призводять до непрощенної манірності стилю;
- 8) найвищим критерієм для твору мистецтва є досконалість його форм. Ті, що в прекрасному вбачають бридке, - люди зіпсовані. Це вада;
- 9) ті, що в прекрасному здатні побачити прекрасне - люди культурні. На них є надія. Але обранцями є ті, для кого прекрасне означає лише одне — Красу [22, 147].

Естетизм став майже життєвою філософією Оскара Вальда. За словами Г. Анікіна, Н. Михальської щодо філософії письменника, з однієї сторони він бунтує проти вікторіанських упереджень, з іншої — протестує проти навколишнього соціального становища з властивою йому потворністю [5, 7]. Багато проблем та основ естетизму Оскар Вальд втілив у своєму єдиному романі «Портрет Доріана Грея». Цей роман є незаперечним шедевром своєї епохи та літератури Англії 19 сторіччя. У цьому творі висвітлюються проблеми краси, мистецтва, співвіднесеності мистецтва і дійсності, мистецтва і моралі. «Портрет Доріана Грея» була написаний у 1891 році, спричинив неймовірний успіх у багатьох країнах.

У книзі розповідається про вродливого молодого чоловіка на ім'я Доріан Грей, художника Безіла Говарда та їх друга, Лорда Генрі Уоттона. Усі три герої є протипоставленням один до іншого. Генрі Уоттон, цинічний та обізнаний у пороках, полюбляє красу, відгороджується від усього потворного, має холодну душу. Безіл Говард - творець краси, с палким та добрим серцем, увесь свій вільний час та приділяє мистецтву та пошуку прекрасного. А Доріан лише молодий хлопець, який під впливом цинічних та порочних думок та висловів Генрі Уоттона, розуміючи, що одного дня його врода зів'яне, «продає душу дияволу». В результаті усі злочини, усі найтемніші сторони душі Доріана стають видимими на портреті, а сам хлопець залишається неймовірно гарним. [2, 96]

Відтепер Доріан живе подвійним життям, його гріхи приховує портрет, так як його бажання було почуте. Але з плином часу, коли портрет став дедалі огиднішим, а мораль відійшла на останнє місце, головний герой скоїв убивство кращого друга Безіла. Після цього хлопець вирішує знищити портрет, і в результаті скоює самовбивство. [5, 39]

Творчому мисленню Вальда була властива романтична іронія, основна форма її проявлення є парадокс. Найбільш вираженим парадоксом було протиставлення реального світу романтичному, фантастичному. Також парадоксним було використання мотиву портрету, який становиться відображенням душі хлопця. Не можна не помітити прагнення Доріана Грея до естетичного життя, наповненим розкішшю, а з іншої сторони, під маскою краси ховається людина, повна пороку, яка деградувала під впливом Лорда Генрі Уоттона. Також Сибіла Вейн є важливою деталлю. Вона дуже талановита дівчина, грає закоханих дівчат на сцені театру рівно до того моменту, коли сама закохується у головного героя роману. Тоді можемо побачити парадокс. Сибіла убиває себе після того, як Доріан обирає мистецтво, несправжні почуття, ілюзію «многогранної» особистості, аніж реальне кохання. У цих парадоксах, приведених вище, за словами Анікіної, криється талант Оскара Вальда як майстра парадоксів. [5, 78]

Таким чином, краса — основна тема роману, її вплив, людські гріхи та розплата за них. Ідея полягає у поняттях «мистецтво вище за життя, насолода

важливіша за усе, краса перевищує мораль». А проблема полягає у протистоянні моралі і пороку, життя реального і наповненого насолодою, витонченості та аморальності.

Щодо стилю написання роману думки лінгвістів розходяться. За словами Н.Михальської, він написаний у стилі імпресіонізму. Усі деталі описані доволі вишукано, витончено, а репліки героїв наповнені специфічними думками. [43, 78] Але О.Анікст вважає, що роман написаний у стилі естетизму. Він висвітлює проблеми краси і життя, мистецтво грає більш важливу роль ніж саме життя, порок не осуджується, аморальна поведінка спростовує філософію морального гедонізму. [2, 59] А.Акімова підтверджує, що «Портрет Доріана Грея» - естетичний, який змушує замислитися про моральність, але наскрізь пропитаний важким запахом духовного розпаду. [5, 44]

Щоб якнайкраще передати епоху, у якій жив герой, Оскар Уайльд використовував багату мову. Навіть Р.Елман казав про мову Оскара Вальда як про найблискавичніше його досягнення, у якій рішуча відмова та м'яка поступка плавно перетікає одне в інше. Він бере висловлювання та перефразує його під новим кутом зору, в світі нових принципів [24, 352]. Одним з прийомів для передання епохи є історизми, архаїзми, завдяки яким ми можемо прослідкувати змінення в словниковому складі, які ми можемо простежити протягом цілих століть.

Основна мета, яку мав автор — показати колорит країни, де відбувалася дія, описана в романі; описати старовинні речі, які мають пряме відношення до сюжету; описати побут та поведінку людей того часу, а також відобразити особливості мовлення тієї епохи. За допомогою парадоксів, порівнянь, детального опису предметів розкоші, розмов героїв, часів прийому їжі, атмосфери у домах, письменник використовує застарілу лексику, за допомогою якої створюється ефект присутності.

Оскар Вальд — доволі цікава персона в історії Англії 19 століття. Його вклад в літературу дуже важливий сьогодні. Він підіймав такі важливі теми як тема моралі, краси, мистецтва, співвідношення краси та моралі, людяності, цинізму, тощо. Його єдиний роман “Портрет Доріана Грея” зараз являється взірцем такого

літературного напрямку як естетизм, який мав на меті висвітлити мистецтво, відокремити його від життя, показати мораль нижче мистецтва. Дуже важливою відмінністю творів Оскара Вальда є насиченість застарілою лексикою. Автор прагнув відтворити колорит країни, показати старовинність речей, також описати побут та поведінку людей того часу, завдяки чому ми можемо порівняти не тільки історичну приналежність, а також сьогоденний словниковий запас мови, яку вивчаємо з мовою, на яку перекладаємо.

Наприкінці даного підрозділу, дослідивши історію та особливості написання роману Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея», його тематику і проблематику, спираючись на праці таких лінгвістів, як А.Акімова, О.Анікст, Р.Еллман, Н.Михальська, М.Єлізарова, можемо зробити наступні висновки.

Даний роман написаний наприкінці ХІХ століття, у 1891 році, має більш ознаки імпресіонізму, символізму, естетизму, романтизму, але більшість лінгвістів, як і сам Оскар Вальд вважають, що «Портрет Доріана Грея» відноситься до течії естетизму, у якому висвітлюється ідея мистецтва для мистецтва, де мораль не засуджується суспільством, а виховання не є основною метою роману, мистецтво не залежить від життя, воно вище за нього, найвище місце відводиться красі.

Основні герої протиставляються один до одного, багато реплік, героїв та вчинків створюють цілісну систему парадоксів, створену аби виокремити основні ідеї митця на мистецтво: культурні люди – ті, які здатні у прекрасному бачити прекрасне, яке для митця означає Красу; мистецтво не залежне від життя, воно за нього вище і не повинно виховувати та висвітлювати реальне життя, добро, воно байдуже до морального та аморального; мистецтво не повинно нічого доводити, усі істини лише пуста трата часу; найвище місце відводиться красі; митець – творець прекрасного, не має етичних уподобань, які лише приводять до непрощеної манірності стилю.

Ці ідеї дуже чітко простежуються скрізь весь роман «Портрет Доріана Грея» від початку, до самої останньої крапки. Завдяки цьому ми можемо чітко дослідити

зміни у соціальній сфері того часу, атмосфері того часу, а також у словниках, у яких були вагомі зміни. Система парадоксів дозволяє нам у повній мірі скласти враження про характери героїв, їх вчинки, позитивні та негативні зміни у суспільстві, дає нам змогу співчувати героям, або, навпаки, засуджувати їх стиль життя та окремі думки.

Також важливий той факт, що Оскар Вальд у своєму творі використовує застарілу лексику. Вона допомагає виокремити та передати колорит епохи, історичні особливості того часу, соціальні зміни, тощо. Застаріла лексика допомагає усі ці відмінності відобразити у творі. Дякуючи цим лексичним та граматичним одиницям ми можемо зробити висновок, що даний роман дійсно належить до течії естетизму і написаний наприкінці XIX століття.

2.2. Класифікація застарілої лексики у романі Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”

У даному підрозділі ми спробуємо надати класифікацію застарілої лексики, яка вживається у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея».

Нагадаємо, що є декілька класифікацій застарілої лексики, запропонованих такими лінгвістами: І.Арнольд, І.Безпечний, Є.Васильєв, В.Виноградов, О.Галич, І.Гальперин, М.Кочерган, В.Кухаренко, О.Мороховський, В.Назарець, А.Ніколенко, Л.Фоменко; найвидатніші основані на лексико-граматичних відмінностях (належить М.Кочергану), а інша основана на функціях у літературному творі (належить І.Гальперину).

Класифікація застарілої лексики, заснована на лексико-семантичних та лексико-граматичних характеристиках архаїзмів, містить:

- власне лексичну (слова з іншим коренем);
- лексико-словотворчу (слова, які відрізняються лише префіксами та суфіксами);
- лексико-семантичні (застарілі значення слів, які вживаються з іншими, сучасними значеннями);
- лексико-морфологічні — характеризуються застарілою граматичною формою;
- лексико-семантичні — різняться від сучасних назв однією чи двома фонемами ;
- граматичні архаїзми, форма яких з часом змінилася;
- акцентологічні, які відрізняються специфічним наголосом. [37, 203]

Інша класифікація застарілої лексики містить:

- поетизми, або слова, які відносяться до спеціальної літературної мови, вони найбільш застарілі, дуже рідко застосовуються;
- слова, які виходять з повсякденного вжитку, їх називають англomовним терміном *obsolescent* і заміняють на найбільш сучасні варіанти;

- власне застарілі слова, які називається англійським терміном *obsolete*, що повністю вийшли з повсякденного вжитку, їх розпізнають тільки люди англомовної спільноти;
- архаїзми, або слова, які використовували у період Давньоанглійської мови, їх важко розпізнати у сучасній мові, тому що вони або повністю замінені сучасними еквівалентами, або просто витіснені з мови;
- історизми, які на відміну від архаїзмів, дані вислови не мають синонімів. Це слова, які описують конкретні історичні події, традиції, предмети побуту, деякі об'єкти, які донині не використовуються. [19, 87]

Обидві класифікації узагальнюють різні характеристики застарілої лексики: від її граматичних форм до функцій у літературному творі. Слід зазначити, що існує 2 типи застарілої лексики: лексична та граматична.

Лексичні архаїзми відображають старі поняття, фрази, терміни, які мають синоніми, або мають еквіваленти, або вживаються з іншими, сучасними значеннями, або повністю витіснені з мови і розпізнаються лише людьми англомовної спільноти.

Граматичні архаїзми мають застарілу граматичну форму, або відрізняються від сучасних понять кількома фонемами, коренем, префіксами та суфіксами, наголосом.

Кожен митець, або науковець у своїх працях може використовувати різні види застарілої лексики. Абсолютне не важливо використовувати тільки один тип, або одну класифікацію. Мова – живий організм, вона видозмінюється кожного дня, додаються нові слова, деякі перестають використовуватися. І при створенні якогось твору – художнього, історичного, або наукового; для передачі атмосфери, лінгвістичної обізнаності, епохи, старовинної мови, митець використовує дані лексичні одиниці. Але цілковито зрозуміло, що архаїзми і історизми слід використовувати обережно. Тому що в разі перенавантаження твору даними лексичними одиницями, він буде просто нечитабельний, не викликає ніяких емоцій і зіпсує враження читача. І ми у своїй роботі проаналізуємо два види застарілої лексики: лексичний вид та граматичний.

Застаріла лексика виконує різні функції у літературному творі. Деякі лінгвісти, такі як С.Жорданія, Б.Голуб, Є.Петрищева, В.Виноградов вважають, що основні функції застарілої лексики – це:

- створення історичного колориту;
- надання відтінку урочистості, патетичності, схвильованості;
- створення комічного ефекту, іронії, сатири, пародії
- для мовної характеристики героя. [26, 21, 50, 13]

Інші лінгвісти, такі як Л.Анісімова, Н.Ємельянова, Л.Некрасова, З.Сидоровська додають, що застаріла лексика допомагає:

- вирізнити сучасні твори серед інших, додати стилістичних та лексичних відтінків;
- передати іронічний зміст висловлювання, зображеної ситуації;
- допомагає виразити сарказм, або різко негативне відношення автора до персонажа, або ситуації в цілому;
- створити ефект обманутого очікування [4, 25, 45, 54]

У даному підрозділі ми розглянемо архаїзми двох типів (лексичні та граматичні), які вживано у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея», та проаналізуємо їх функції.

2.2.1. Лексична застаріла лексика та її функції

Проаналізуємо приклади лексичних архаїзмів, які вживається у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея».

1) Dorian Gray stepped up on the dais with the air of a young Greek martyr, and made a little *moie* of discontent to Lord Henry, to whom he had rather taken a fancy [Дод., 12] –

Доріан, з видом грецького мученика, ступив на помост і зробив *невдоволену гримасу* до лорда Генрі, який зацікавив хлопця.

У наведеному реченні вживано архаїзм *moie*. Цей архаїзм є власне лексичним історизмом, який відтворюється за допомогою описового перекладу, має значення

невдоволеної гримаси, виконує функцію емоціонального забарвлення і створення іронічного ефекту.

Наведемо інший приклад.

2) Even the cardinal virtues cannot atone for half-cold *entrees*, as Lord Henry remarked once, in a discussion on the subject, and there is possibly a good deal to be said for his view. [Дод., 38] –

Навіть чесноти кардинала були не в змозі замінити напів-холодні *закуски*, як одного під час дискусії помітив лорд Генрі, і це, напевне, правильний час, щоби використати його думку.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*entrees*». Дане застаріле слово є лексико-семантичним історизмом. Він перекладається за допомогою гіперонімічної заміни, має значення початкової страви, закуски перед прийомом їжі, виконує функцію забарвлення, створення історичного колориту.

3) He is her latest *protégé*. [Дод., 33] –

Він її останній *протезе*.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*protégé*». Дане застаріле слово є акцентологічним історизмом, перекладається за допомогою дослівного перекладу, має значення «людини, яка знаходиться під покровительством». Архаїзм виконує функцію деталізації, урочистого забарвлення, додання лексичних відтінків.

4) I don't know what I expected, but I went out and wandered *eastward*, soon losing my way in labyrinth of grimy streets and black, grassless squares. [Дод., 53] –

Не знаю чого я очікував, але я вийшов на прогулянку і звернув на *схід*, наскоро втративши дорогу назад у лабіринті похмурих вулиць і чорних, зовсім без зелені, кварталах.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*eastward*». Дане застаріле слово є лексико-семантичним історизмом, має значення «*направлення у відповідну сторону світу – схід*». Архаїзм відтворюється за допомогою методу уподібнення, виконує функцію схвильованості, патетичності, вирізнення напрямку серед усього речення.

5) They were both as grotesque as the scenery, and that looked as if it had come out of a *country-booth*. [Дод., 39] –

Вони удвох були настільки абсурдними, як декорації, це виглядало ніби вони вийшли з *сільської будки*.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*country-booth*». Дане застаріле слово є лексико-семантичним історизмом. Воно відтворюється за допомогою методу уподібнення, має значення «*сільської будки*», виконує функцію створення комічного ефекту та емоційного забарвлення.

6) A long engagement exhausts them, but they are capital at a *steeplechase*. [Дод., 31] –

Довгий шлюб їх виснажує, але вони але вони головні у змаганнях *бігу з перешкодами*.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*steeplechase*». Дане застаріле слово відтворюється за допомогою описового перекладу, має значення «*бігу з перешкодами*», виконує функцію опису, додання історичного колориту, комічного ефекту.

2.2.2. Граматична застаріла лексика та її функції

Проаналізуємо приклади лексичної застарілої лексики, яка вживається у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» і наведемо приклади.

Серед граматичних історизмів вирізняються такі:

- лексико-словотворчі, які відрізняються лише префіксами та суфіксами;
- лексико-морфологічні, які характеризуються застарілою граматичною формою;
- граматичні, форма яких з часом змінилася.

Розглянемо і проаналізуємо приклади граматичної застарілої лексики.

1) 'Don't go to the theatre to-night, Dorian,' said Hallward. [Дод.,] -

“Не ходіть до театру *сьогодні*, Доріан”, - сказав Холвард.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*to-night*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, форма якого сьогодні змінилася на «*tonight, the night*». Архаїзм відтворюється за допомогою семантичного увиразнення, має значення слова «*цього вечора*», грає функцію опису, емоційного забарвлення.

2) *Mere words!* [Дод., 16] –

Не більше ніж слова!

У наведеному реченні вживано архаїзм «*mere*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, відтворюється за допомогою описового перекладу, має значення слова «не більше ніж». Архаїзм виконує функцію емоційного забарвлення, надання іронічного настрою.

3) "Just turn your head a little more to the right, Dorian, like a good boy," said the painter, deep in his work and conscious only that a look had come into the *lad's* face that he had never seen there before. [Дод., 13] –

“Доріан, будь гарним хлопчиком, поверни свою голову трохи праворуч”, - сказав художник, заглибившись у свою роботу, розуміючи, що ніколи не бачив такого виразу обличчя у юнака до цього.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*lad*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, форма якого до сьогодні змінилася на «*lady*», що означає «*леді, молода дівчина*». Архаїзм відтворюється за допомогою описового перекладу, має значення «*хлопець*», виконує функцію передачі історичного колориту, історичного опису.

4) He pictured to himself with silent amusement the tedious *luncheon* that he had missed by staying so long with Basil Hallward. [Дод., 30] -

Він уявляв собі із задоволенням той нудний *ланч*, якій він пропустив, затримавшись так довго у Безіла Голварда.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*luncheon*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, форма якого до сьогодні змінилася на «*lunch*», та означає «*обід, прийом їжі посеред дня*». Він відтворюється за допомогою еквівалентного перекладу, семантичного увиразнення, виконує функцію перебільшення, емоційного забарвлення, додання патетичності та іронії.

5) It is *nigh* on eighteen years since I met him. [Дод., 70] –

Прошло *майже* вісімнадцять років з тих пір як я його зустрів.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*nigh*». Дане історичне слово є граматичним історизмом, форма якого до сьогодні змінилася на «*near*», та означає

майже. Архаїзм відтворюється за допомогою контекстуальної заміни, виконує функцію емоційного забарвлення.

Наприкінці другого підрозділу, проаналізувавши класифікацію та функції застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея», можемо зробити висновок, що найчастіше архаїзми використовуються задля емоційного забарвлення, історичного колориту, передачі іронічного та пародійного настрою, характеристики героїв твору, вираження саркастичного, негативного або позитивного ставлення автору до героїв твору.

За класифікацією, наданою М.Кочерганом, лексичні історизми та архаїзми бувають:

- власне лексичними, які є словами з іншим коренем (divan, humbug, cheroot);
- лексико-семантичними, які є застарілими значеннями слів, що вживаються з іншими, сучасними значеннями (country-booth, alter), або різняться від сучасних назв однією чи двома фонемами (uncouth, listlessly);
- акцентологічними, які вживаються письменниками для передачі окремих наголосів, які змінилися (vivid, protégé).

У лексичних застарілих слів є багато функцій, як наприклад: передати історичний колорит, емоційне забарвити твір, додати іронічного, саркастичного настрою, характеризувати персонажів, передати ставлення автору до окремих персонажів, ситуацій, тощо.

Також проаналізувавши переклад лексичних архаїзмів, можемо зробити висновок, що найчастіше такі архаїзми перекладаються: описовим способом, контекстуальною заміною, а рідше - методом уподібнення, способом увиразнення. Що стосується граматичних історизмів, серед них вирізняються на:

- лексико-словотворчі, які відрізняються лише префіксами та суфіксами (vermilion, lad);

- лексико-морфологічні, які характеризуються застарілою граматичною формою(to-night, deadens);
- граматичні, форма яких з часом змінилася(persons, nigh).

Найчастіше граматична застаріла лексика перекладається дослівним перекладом, семантичним увиразненням, гіперонімічним перейменуванням.

Але, на відміну від лексичної застарілої лексики, функцій у граматичної буде небагато. У зв'язку з розвитком мови, граматичні історизми та архаїзми використовуються для того, щоби відобразити розвиток мови того періоду, показати тогочасну атмосферу, колорит епохи. Це свідчить про те, що твір Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» дійсно написаний наприкінці XIX століття, коли використання застарілих форм, конструкцій, лексичних термінів, реалій, давніх понять було актуальним.

У додатку ми навели приклади вживання застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» і дійшли висновку, що лексичних архаїзмів набагато більше, ніж граматичних. Це зумовлено бажанням письменника відтворити історичний колорит, додати емоційного забарвлення іронії, сарказму, вирізнити свій твір серед інших та показати своє ставлення до персонажів, ситуацій у творі. За допомогою граматичної застарілої лексики автор відображає зміни у мові даного періоду, та, звичайно, її розвиток мови.

Кількість прикладів, наведених у додатку, лімітована розміром обраного літературного твору.

Наприкінці другого розділу, дослідивши розглянувши історію написання роману «Портрет Доріана Грея», його особливості, тематику, проблематику, освітлені у працях таких лінгвістів, як А.Акімова, О.Анікст, Р.Еллман, Н.Михальська, М.Єлізарова, можемо зробити висновок.

Роман був написаний наприкінці XIX століття, у 1891 році, має ознаки імпресіонізму, символізму, естетизму, романтизму, але більшість лінгвістів, як і сам Оскар Вальд, вважають, що «Портрет Доріана Грея» відноситься до течії естетизму, у якому висвітлюється ідея мистецтва для мистецтва, де мораль не засуджується суспільством, а виховання не є основною метою роману, мистецтво не залежить від життя, а основна мета мистецтва – краса, її висвітлення, та життя заради краси та мистецтва.

Оскар Вальд має свої власні ідеї про мистецтво: мистецтво не залежне від життя, воно за нього вище, мистецтво не повинно виховувати та висвітлювати реальне життя, добро, воно байдуже до морального та аморального; мистецтво не повинно нічого доводити, усі істини лише пуста трата часу; найвище місце відводиться красі; митець – творець прекрасного, не має етичних уподобань, які лише приводять до непрощеної манірності стилю; культурні люди – ті, які здатні у прекрасному бачити прекрасне, яке для митця означає Красу.

Ці ідеї дуже чітко простежуються скрізь весь роман «Портрет Доріана Грея» від початку, до самої останньої крапки. Завдяки цьому ми можемо чітко дослідити зміни у соціальній сфері того часу, атмосфері того часу, а також у словниках, у яких були вагомні зміни. Система парадоксів дозволяє нам у повній мірі скласти враження про характери героїв, їх вчинки, позитивні та негативні зміни у суспільстві, дає нам змогу співчувати героям, або, навпаки, засуджувати їх стиль життя та окремі думки. Також важливий той факт, що Оскар Вальд у своєму творі використовує застарілу лексику. Вона допомагає виокремити та передати колорит епохи, історичні особливості того часу, соціальні зміни, тощо. Застаріла лексика допомагає усі ці відмінності відобразити у творі. Дякуючи цим лексичним та граматичним одиницям ми можемо зробити висновок, що даний роман дійсно належить до течії естетизму і написаний наприкінці XIX століття.

Проаналізувавши класифікацію та функції застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» на прикладах роману, можемо зробити висновок. Застаріла лексика розподіляється на лексичну та граматичну. За класифікацією, наданою М.Кочерганом, лексичні історизми та архаїзми бувають: власне лексичними, лексико-семантичними, лексико-семантичними, акцентологічними.

У лексичних застарілих слів є багато функцій, а саме: передача історичного колориту, емоційне забарвлення, передача іронічного, пародійного настрою, характеристика героїв твору, вираження саркастичного, негативного або позитивного ставлення автору до героїв твору.

Що стосується граматичних історизмів, форма яких змінилася з плином часу, серед них вирізняються: лексико-словотворчі, лексико-морфологічні, граматичні, форма яких з часом змінилася.

Але, на відміну від лексичної застарілої лексики, функцій буде небагато. У зв'язку з розвитком мови, граматичні історизми та архаїзми використовуються для того, щоби відобразити розвиток мови того періоду, показати тогочасну атмосферу, колорит епохи. Це свідчить про те, що твір Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» дійсно написаний наприкінці ХІХ століття, коли використання застарілих форм, конструкцій, лексичних термінів, реалій, давніх понять було актуальним.

РОЗДІЛ 3

ФУНКЦІЇ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНІ ОСКАРА ВАЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»

У даному розділі розглянемо функції застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея».

Нагадаємо, що застаріла лексика – слова та вирази, які вийшли з повсякденного вжитку або замінені синонімами або сучасними еквівалентами. За класифікацією М.Кочергана, історизми та архаїзми розподіляють на: власне лексичні, лексико-семантичні, акцентологічними, лексико-словотворчими, лексико-морфологічними, граматичними. Також не можна не відмітити класифікацію І.Гальперина, де він поділяє застарілу лексику на такі: поетизми, архаїзми, історизми, власне застарілі слова, та слова, які виходять з повсякденного вжитку і замінені найбільш сучасними варіантами. Обидві класифікації важливі, так як за допомогою обох у перекладача є можливість цілковито точно проаналізувати текст минулих років.

Застаріла лексика в творах використовується для того, щоби відобразити розвиток мови того періоду, передати колорит минулих епох, історичну атмосферу, для емоційного забарвлення, іронічного та пародійного настрою, характеристики героїв твору та вираження саркастичного, позитивного або негативного ставлення автору до героїв твору.

Згідно з висновком у другому розділі, застаріла лексика розподіляється на дві групи: лексична та граматична. Лексичні історизми та архаїзми показують слова, фрази та терміни, які замінені сучасними еквівалентами, або мають інше значення з сучасними виразами, або позначають спеціальні терміни та назви предметів, які вийшли з повсякденного вжитку. Граматичні мають на меті показати розвиток мови, застарілі граматичні форми, конструкції, використання яких було характерним для певного періоду розвитку мови.

В залежності від групи даної лексики будуть різні способи відтворення. Наприклад, для лексичної застарілої лексики буде характерним використання

описового способу, контекстуальної заміни, метода уподібнення. Таким чином можна найбільш точніше передати атмосферу та лексичне різноманіття мови, з якої перекладають на мову, на яку перекладають. Що стосується граматичної застарілої лексики, найбільш оптимальним способом відтворення будуть: дослівний переклад, семантичне увиразнення, гіперонімічне перейменування.

Стосовно функцій застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» можна сказати наступне. Оскар Вальд намагався відтворити колорит тієї епохи, передати різноманіття понять, вбрань, думок. Наприклад, розглянемо історизми та архаїзми на прикладах конкретних головних персонажів.

Слова Генрі Уоттона наповнені цинізмом, сарказмом, іронією. Цей персонаж, судячи по його характеристиці у творі, наданої Оскаром Вальдом, є типовим у даних обставинах. Його дядько порівнює його з дедді, яких на той момент було дуже багато, думки та вислови яких були дуже схожими. Задля характеристики Генрі Уоттона Оскар Вальд використовує досить цікаві історизми, такі, як наприклад: *prophesied*, *inevitable*, *lionized*. Вони використані задля перебільшеної характеристики героя, його манер, думок.

Такі історизми при описанні даного персонажа допомагають виконати такі функції: показати відношення автора до даного персонажа, деталізувати атмосферу коло Генрі, виокремити риси характеру, які характеризують персонажа як систему, створити пародійну, іронічну, саркастичну та патетичну атмосферу навколо Генрі.

Безіл Говард, навпроти, є прототипом людей творчих, спокійних, замкнутих, не типових. Він не намагається переробити інших та відстояти свою точку зору. Художник дуже співчуває іншим, намагається допомогти, показати тому ж Доріану Грею, коли той зовсім заплутався, або збився з свого життєвого шляху. Для характеристики Говарда Безіла Оскар Вальд використовує такі історизми: *quiver*, *uncouth*, *supercilious*, *plaintively*. Ці архаїзми використані задля характеристики персонажа, відтворення думок автора щодо нього.

У творі Безіл, за допомогою використаної застарілої лексики виконує функції: додання схвильованності, деталізації атмосфери навколо художника, його відношення до оточуючих, а також відношення автора до персонажа.

У словах Доріана Грея присутні і слова Генрі, і Говарда Безіла, і оточуючих. Даний персонаж є, ніби, збірним. Нажаль, Доріан піддався спокусі, зруйнував красу своєї душі. Ці всі процеси становлення хлопця підкреслені Оскаром Вальдом за допомогою такої застарілої лексики: *lad's face*, *vivid*, *languorous*. Дані слова є характеристикою Доріана, як людини молодого, наївної та неосвіченої.

Такі історичні вирази допомагають відтворити персонажа з усіма необхідними деталями, показати весь процес становлення та загибелі душі хлопця, відтворити відношення автора, створити іронічну, патетичну та саркастичну атмосферу навколо хлопця.

Розглянемо способи відтворення архаїзмів, вживаних у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея». Також важливо розділити застарілі слова на три групи за функціями, яку вони відтворюють: стилістична функція, інформативна та естетична.

3.1. Стилiстична функція використання застарілих слів

1) Two globe-shaped china dishes were brought in by a *page* [Дод., 23]. –

Паж приніс дві фарфорові посудини кулястої форми.

У наведеному реченні вживано архаїзм «*page*». Цей архаїзм є власне лексичним історизмом, має значення «*паж*», відтворюється за допомогою дослівного перекладу, виконує функцію створення історичного колориту, надання відтінку урочистості при перекладі збережено.

2) "It is quite finished," he cried at last, and stooping down he wrote his name in long *vermilion* letters on the left-hand corner of the canvas. [Дод., 19] –

“Картина готова”, - нарешті вигукнув Безіл, та нахилився щоби написати своє ім'я довгими *яскраво-червоними* літерами у лівому краю полотна.

У наданому реченні вживано архаїзм «*vermilion*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, який має сучасну форму «*vermeil*» і означає «яскраво-червоний колір», перекладається за допомогою описового перекладу. Функції, які

виконує даний архаїзм, - це емоційне забарвлення, функція перебільшення, додання історичного колориту при перекладі збережено.

3) He pictured to himself with silent amusement the tedious *luncheon* that he had missed by staying so long with Basil Hallward. [Дод., 30] –

Він уявляв собі із задоволенням той нудний *ланч*, якій він пропустив, затримавшись так довго у Безіла Голварда.

У наданому реченні вживано архаїзм «*luncheon*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, яке у сучасній мові має еквівалент «*lunch*», означає «обід, прийом їжі у обідній час або посеред дня», відтворюється за допомогою контекстуальної заміни. Цей архаїзм виконує функцію перебільшення, надання іронічного ефекту та використовується з метою пародії при перекладі збережено.

3) They were both as grotesque as the scenery, and that looked as if it had come out of a *country-booth*. [Дод., 39] –

Вони удвох були настільки абсурдними, як декорації, це виглядало ніби вони вийшли з *сільської будки*.

У наданому реченні вживано архаїзм «*country-booth*». Дане застаріле слово є лексико-семантичним історизмом, має значення «*сільської будки, бідної хатинки, яка ось-ось зруйнується*» та перекладається за допомогою метода уподібнення. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: додання історичного колориту, емоційного забарвлення, додання іронічного та саркастичного настрою при перекладі збережено.

4) Yes, I knew you *would*; but it is quite true, all the same [Дод., 3]. –

Так, я знав що ти *був*, але справжня правда у тому, що це одне й теж ж.

У наданому реченні вживано архаїзм «*would*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, має значення дієслова «бути» у минулому часі та перекладається за допомогою метода уподібнення. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: додання стилістичного різномайття, емоційного забарвлення при перекладі збережено.

5) I am sure I *shall* understand this. [Дод., 6] –

Я впевнений, що це я зрозумію.

У наданому реченні вживано архаїзм «*shall*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, має значення дієслова «бути» у майбутньому часі та перекладається за допомогою метода дослівного перекладу. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: додання стилістичного різномаїття, емоційного забарвлення при перекладі збережено.

6) *Mere words*. [Дод., 16] –

Не більше ніж слова!

У наданому реченні вживано архаїзм «*mere*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, має значення «не більше ніж» та перекладається за допомогою метода описового перекладу. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: додання історичного колориту, стилістичного різномаїття, емоційного забарвлення при перекладі збережено.

7) *Dorian made no answer, but passed listlessly in front of his picture and turned towards it*. [Дод., 18] –

Доріан не відповідав, лише *в'яло* пройшов повз портрет і повернувся до неї обличчям.

У наданому реченні вживано архаїзм «*listlessly*». Дане застаріле слово є лексико-словотворчим історизмом, має значення «*в'яло*» та перекладається за допомогою метода гіперонімічного перейменування. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: додання історичного колориту, саркастичного настрою при перекладі збережено.

8) *As he thought of it, a sharp pang of pain struck through him like a knife, and made each delicate fibre of his nature quiver*. [Дод., 21] –

Коли він про це подумав, гостра *хвиля болі* пройшла крізь нього ніби ножем, та змусила *труситись* кожную часточку його витонченої душі.

У наданому реченні вживано архаїзм «*pang of pain*». Дане застаріле слово є власне лексичним історизмом, має значення «*гострої хвилі болі*» та перекладається за допомогою метода описового перекладу. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: додання історичного колориту, іронічного настрою при перекладі збережено.

У наданому реченні вживано архаїзм «*quiver*». Дане застаріле слово є лексико-словотворчим історизмом, має значення «*труситись*» та перекладається за допомогою метода семантичного увиразнення. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: надання авторської думки, емоційного забарвлення, опису ситуації.

- 9) The men were a poor lot, but, *egad!* [Дод., 28] –
Йй-богу, цей хлопець був бідолахою!

У наданому реченні вживано архаїзм «*egad*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, має значення «*йй-богу*» та перекладається за допомогою метода контекстуальної заміни. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: додання історичного колориту, емоційного забарвлення, додання іронічного та саркастичного настрою при перекладі збережено.

- 10) 'Don't go to the theatre *to-night*, Dorian,' said Hallward. [Дод., 29] –
 “Не ходіть до театру *сьогодні*, Доріан”, - сказав Холвард.

У наданому реченні вживано архаїзм «*to-night*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, має значення «*сьогодні*» та перекладається за допомогою методу дослівного перекладу. Функції, які виконує даний архаїзм у реченні, це: додання стилістичної забарвленості, авторської думки, емоційного забарвлення при перекладі збережено.

- 11) It is *nigh* on eighteen years since I met him. [Дод., 70] –
 Прошло *майже* вісімнадцять років з тих пір як я його зустрів.

У наданому реченні вживано архаїзм «*nigh*». Дане застаріле слово є власне лексичним, перекладається як «*майже*» за допомогою семантичного увиразнення, у сучасній мові має форму «*near*». Архаїзм, наданий у речення, виконує функцію надання історичного колориту та емоційного забарвлення при перекладі збережено.

3.2. Інформативна функція використання застарілих слів

- 1) The brightly coloured *parasols* danced and dipped like monstrous butterflies. [Дод., 54] –

Якраво розмальовані *парасольки* танцювали та занурювали наче потворні метелики.

У наданому реченні вживано архаїзм «*parasols*». Дане застаріле слово є власне лексичним, перекладається як «зонт, парасолька» за допомогою дослівного перекладу, у сучасній мові має форму «*umbrella*». Даний історизм, виконує функцію надання історичного та емоційного забарвлення. У реченні історизм персоніфікований, повна фраза «*parasols danced and dipped like monstrous butterflies*» стилістично означає метафору при перекладі збережено.

2) She wore a moss-coloured velvet *jerkin* with cinnamon sleeves, slim, brown, cross-gartered hose, a dainty little green cap with a hawk's feather caught in a jewel, and a hooded cloak lined with dull red. [Дод., 56] –

Вона одягла яскравий бархатний *джеркін* з рукавами кольору кориці, тоненькі коричневі яскраві панчохи, чарівну маленьку зелену шапочку з пером яструба та дорогоцінностями, плащ з капюшоном, облицьований темно-червоними стрічками.

У наданому реченні вживано архаїзм «*jerkin*». Дане застаріле слово є власне лексичним історизмом, яке має значення «джеркін», або предмет одягу, схожий на куртку. Історизм перекладається за допомогою дослівного перекладу та має функцію емоційного забарвлення, додання історичного колориту, надання відтінку урочистості, є методом вираження і характеристики даного персонажу при перекладі збережено.

3) It will be like having a *meat-tea*, or reading an English novel. [Дод., 46] –

Це як мати *щільну вечерю з чаєм*, або читати англійський роман.

У наданому реченні вживано архаїзм «*meat-tea*». Дане застаріле слово є лексико-морфологічним, яке означає «*щільну вечерю з чаєм*» має еквівалент «*afternoon tea, high tea*» та перекладається за допомогою описового перекладу задля конкретизації основної ідеї автора. Функціями вживання даного історизму є: створення історичного колориту, засобом вираження автором атмосфери минулого часу при перекладі збережено.

4) He is her latest *protégé*. [Дод., 33] –

Він - її останній *протеже*.

У наведеному реченні вживано архаїзм «protégé». Цей архаїзм є запозиченням з французького слова «protégé», є акцентологічним історизмом і перекладається як «*ставленик, довірена особа*» за допомогою дослівного методу перекладу. Дане застаріле слово виконує функцію деталізації, урочистого забарвлення. Історизм використовується Оскаром Вальдом задля того, щоби показати атмосферу тогочасного Лондону, зв'язок англійської та французької мов, та зокрема даних персонажів при перекладі збережено.

5) I had drawn you as Paris in dainty armour, and as Adonis with huntsman's cloak and polished *boar-spear*. [Дод., 62] –

Я уявляла вас Парисом у витонченій броні, та Адонісом у мантиї з полірованим *списом*.

У наданому реченні вживано архаїзм «*boar-spear*». Дане застаріле слово є лексико-семантичним історизмом, означає «*спис, гарпун, зброю для полювання на кабанів*» та має еквівалент «*spear*» у сучасній мові. Дане слово перекладається за допомогою контекстуальної заміни, виконує функції надання історичного колориту, відтінку патетичності при перекладі збережено.

6) And yet I don't suppose that ten per cent of the *proletariat* live correctly. [Дод., 11] –

І я не думаю, що хоча б десять відсотків усієї інтелігенції дотримується моральних принципів у своєму житті.

У наданому реченні вживано архаїзм «proletariat». Дане слово є лексико-семантичним історизмом, так як має схожий еквівалент, однак перекладається як «інтелігенція» за допомогою методу семантичного увиразнення. Функції вживання даного слова: надання історичного колориту, уточнення, надання патетичності та емоційного забарвлення при перекладі збережено.

7) They say that when good Americans die they go to Paris", chuckled Sir Thomas, who had a large wardrobe of *Humour's* cast-off clothes. [Дод., 34] –

«Кажуть, що коли помирають хороші американці, вони потрапляють до Парижу», - поклекотав Сер Томас, у якого був повний гардероб непотрібного хуморового одягу.

У наданому реченні вживано архаїзм «*Humour*». Дане застаріле слово є акцентологічним, має значення «матеріалу, якій називається хумор», перекладається за допомогою гіперонімічного перекладу. Архаїзм виконує функції додання історичного колориту, іронічного ставлення автора до ситуації та персонажу, емоційного забарвлення при перекладі збережено.

8) “I dare say, my dear”, said Lord Henry, shutting the door behind her, as, looking like a bird of paradise that had been out all night in the rain, she flitted out of the room, leaving the faint odour of *frangipani*. [Дод., 37] –

«Насмілюсь сказати, моя люба», сказав лорд Генрі, закриваючи двері позаду неї, вона виглядала ніби пташка, яка пробула всю ніч під дощем; дівчина вийшла з кімнати, залишивши аромат червоного жасміну.

У наданому реченні вживано архаїзм «*frangipani*». Дане слово є власне лексичним історизмом, яке означає різновид квітки – «червоний жасмін». Архаїзм має еквівалент у сучасній мові «*jasmine*» і перекладається за допомогою метода уподібнення. Функціями використання даного застарілого слова є: надання відтінку патетичності, урочистості, додання лексичних та стилістичних відтінків при перекладі збережено.

9) Then it became little louder, and sounded like a flute or a distant *hautbois*. [Дод., 41] –

Тоді стало трохи гучніше та звучало як флейта або віддалені *фанфари*.

У наданому реченні вживано архаїзм «*hautbois*». Дане слово є власне лексичним історизмом, перекладається за допомогою методу семантичного увиразнення. Функціями використання даного застарілого слова є: надання відтінку патетичності, урочистості, надання історичного колориту при перекладі збережено.

10) When he saw me he made me a low bow, and assured me that I was a *munificent* patron of art. [Дод., 43] –

Коли він мене побачив, зробив низький уклін та переконав мене, що я був *надзвичайно щедрим* покровителем мистецтва.

У наданому реченні вживано архаїзм «*munificent*». Дане застаріле слово є акцентологічним, має значення «*munificent*», перекладається за допомогою гіперонімічного перекладу. Архаїзм виконує функції додання історичного колориту, іронічного ставлення автора до ситуації та персонажу, емоційного забарвлення при перекладі збережено.

3.3. Естетична функція використання застарілих слів

1) "Stop!" faltered Dorian Gray, "stop! you *bewilder* me. [Дод., 9] –

“Стоп! - запинаючись, сказав Доріан Грей. - Стоп! Ви *збиваєте* мене з пантелику”.

У наданому реченні вживано архаїзм «*bewilder*». Даний історизм є лексико-семантичним, відтворюється за допомогою описового перекладу, у сьогочасній мові має різні еквіваленти «*confuse, blear, disturb*» та перекладається як «збивати з пантелику». Архаїзм виконує функцію емоційного забарвлення та іронічного ставлення автора до персонажу при перекладі збережено.

2) Worlds had to be in *travail*, that the meanest flower might blow. [Дод., 36] –

Світи повинні *прикласти тяжких зусиль*, щоби навіть посередня людина змогла засяяти в суспільстві.

У наданому реченні вживано архаїзм «*travail*». Дане застаріле слово є лексико-семантичним історизмом, який перекладається як «*прикласти тяжких зусиль*» за допомогою описового перекладу. Функціями даного слова є: перебільшення, створення іронічного змісту та комічного ефекту при перекладі збережено.

3) Come, Mr. Gray, my *hansom* is outside, and I can drop you at your own place. [Дод., 25] –

Ходім, пане Грей, мій *екіпаж* вже під'їхав і я можу підвезти вас до вашої оселі.

У наданому реченні вживано архаїзм «*hansom*». Дане застаріле слово є власне лексичним історизмом, має еквівалент «*hansom cab*» і означає «двохколісний екіпаж на двох з кучером позаду, карета». Архаїзм перекладається за допомогою контекстуальної заміни, та виконує функції надання історичного колориту, створення відтінку урочистості та надання історичного колориту при перекладі збережено.

4) My dear fellow, she tried to found a salon, and only succeed in opening a restaurant. [Дод., 14] –

Мій милий, вона намагалася відкрити приймальню, а пощастило відкрити ресторан.

У наданому реченні вживано архаїзм «*salon*». Дане застаріле слово є власне лексичним історизмом, яке має сучасний еквівалент «*saloon, reception area*», означає «приймальню, місця, де збираються відомі люди, вживають алкоголь, мають легку їжу та ведуть світські бесіди». Архаїзм перекладається за допомогою метода уподібнення, виконує функцію додання іронічного змісту, історичного колориту і лексичних відтінків при перекладі збережено.

5) Even the cardinal virtues cannot atone for half-cold *entrees*, as Lord Henry remarked once, in a discussion on the subject, and there is possibly a good deal to be said for his view. [Дод., 38] –

Навіть чесноти кардинала були не в змозі замінити напів-холодні *закуски*, як одного під час дискусії помітив лорд Генрі, і це, напевне, правильний час, щоби використати його думку.

У наданому реченні вживано архаїзм «*entrees*». Дане застаріле слово є лексико-граматичним, має застаріле значення «*закуски, блюда, які подаються на початку трапези*», має сучасний еквівалент «основного блюда» і перекладається за допомогою гіперонімічного перейменування. Архаїзм виконує функції емоційного забарвлення, додання патетичності та іронічного ставлення автора до персонажів при перекладі збережено.

6) Some day, when you are tired of London, come down to Treadley and expound to me your philosophy of pleasure over some admirable *Burgundy* I am fortunate enough to possess. [Дод., 45] –

Одного дня, коли ви втомитесь від Лондона, приходьте до Тредлі та розтлумачте мені вашу філософію задоволень, попиваючи прекрасне *бургунське вино*, яким мені пощастило володіти.

У наданому реченні вживано архаїзм «*Burgundy*». Дане слово є граматичним, має значення «різновиду вина - *бургунського*», перекладається за допомогою гіперонімічного перейменування. Архаїзм виконує функції надання історичного колориту, характеристики героя та емоційного забарвлення при перекладі збережено.

7) Lord Henry stretched himself out on the *divan* and laughed. [Дод., 2] –

Лорд Генрі розпластався на *дивані* та засміявся.

У наданому реченні вживано архаїзм «*divan*». Дане слово є власне лексичним історизмом, яке у сучасній мові має еквівалент «*sofa, coach, ottoman*», має значення низького дивану, частіше без спинки та підставок під руки, який ставлять до стінки. Дане застаріле слово перекладається за допомогою семантичного увиразнення, виконує функції додання іронії, пародії, лексичних відтінків при перекладі збережено.

8) She lives with her mum, a faded, tired woman who played Lady Capulet in a sort of *magenta dressing-wrapper* on the first night, and looks as if she had seen better days. [Дод., 44] –

Вона живе зі своєю матір'ю, понурою та втомленою жінкою, яка грала Леді Капулет у *пурпуровому парадному халаті* першої ночі та виглядала так, ніби віджила кращі дні.

У наданому реченні вживано архаїзм «*magenta*». Дане застаріле слово є власне лексичним, має застаріле значення «*пурпурного кольору*», перекладається за допомогою семантичного увиразнення. Наданий у реченні архаїзм виконує функції емоційного забарвлення, додання патетичності та іронічного ставлення автора до персонажу при перекладі збережено.

У наданому реченні також вживано архаїзм «*dressing-wrapper*». Дане застаріле слово є лексико-граматичним, має застаріле значення «*парадного халату*» та перекладається за допомогою гіперонімічного перейменування. Наданий у реченні архаїзм виконує функції передачі історичного колориту, емоційного забарвлення, додання патетичності при перекладі збережено.

9) Some large blue china jars and parrot-tulips were ranged on the *mantelshelf*, and through the small leaded panes of the window streamed the apricot-coloured light of a summer day in London. [Дод., 47] –

Деякі великі блакитні фарфорові глеки та тюльпан-папуга були розташовані на *полиці каміна* і через невеликі етильовані панелі вікна, одного літнього дня в Лондоні, пробивалися промені абрикосового кольору.

У наданому реченні вживано архаїзм «*mantelshelf*». Дане застаріле слово є власне лексичним історизмом, яке означає «*полиці каміна*», перекладається за допомогою метода уподібнення. Використаний у реченні архаїзм виконує функцію додання іронічного змісту, історичного колориту і емоційного забарвлення при перекладі збережено.

10) At another time he devoted himself entirely to music, and in a long latticed room, with a vermilion-and-gold ceiling and walls of olive-green lacquer, he used to give curious concerts in which mad gipsies tore wild music from little *zithers*, or grave, yellow-shawled Tunisians plucked at the strained strings of monstrous lutes, while grinning Negroes beat monotonously upon copper drums and, crouching upon scarlet mats, slim turbaned Indians blew through long pipes of reed or brass and charmed—or feigned to charm—great hooded snakes and horrible horned adders. [Дод., 68] –

В інший час він цілком присвятив себе музиці, і у довгій решітчастій кімнаті з червоно-золотистою стелею та стінами оливково-зеленого лаку він давав цікаві концерти, на яких божевільні цигани виривали дику музику з маленьких *цитр*, або могильні, з жовтою хусткою тунісці зривали напружені струни жахливих лютні, в той час, як усміхнені негри монотонно били по мідних барабанах, і, присідаючи на пунцових циновках, стрункі тюрбані індіанці дували крізь довгі трубки з очерету

чи латуні і зачаровували - або прикидалися чарами - великі змії з капюшоном і жахливі рогаті гадюки.

У наданому реченні вживано архаїзм «*zithers*». Дане застаріле слово є лексико-семантичним історизмом, який перекладається як «музикальний інструмент - *цитра*» за допомогою описового перекладу. Функціями даного слова є: перебільшення, створення іронічного змісту та комічного ефекту при перекладі збережено.

11) He never knew—never, indeed, had any cause to know—that somewhat grotesque dread of mirrors, and polished metal surfaces, and still water which came upon the young Parisian so early in his life, and was occasioned by the sudden decay of a *beau* that had once, apparently, been so remarkable. [Дод., 67] –

Він ніколи не знав - ніколи, насправді, не мав жодної причини знати – як цей перебільшений страх перед дзеркалами, відшліфованими металевими поверхнями та нерухомою водою, з'явився у молодого парижанина настільки рано в його житті, що було спричинено раптовим *розпадом краси*, яка колись, мабуть, була такою незабутньою.

У наданому реченні вживано архаїзм «*beau*». Дане застаріле слово є граматичним історизмом, яке має сучасний еквівалент «*beauty*», означає «*розпад краси*» у даному випадку, але у сучасній мові таке слово означає «*красу*». Архаїзм перекладається за допомогою дослівного перекладу, виконує функцію додання відчуття патетичності, відношення автора до персонажу, надання іронічного відтінку при перекладі збережено.

12) He grew more and more *enamoured* of his own beauty, more and more interested in the corruption of his own soul. [Дод., 67] –

Все більше він *закохувався* в свою власну красу, більше і більше розбещував свою душу.

У наданому реченні вживано архаїзм «*enamoured*». Дане слово є власне лексичним історизмом, яке у сучасній мові має еквівалент «*enamored*», має значення «*закохуватися*». Дане застаріле слово перекладається за допомогою

еквівалентного перекладу, виконує функції додання іронії, пародії, лексичних відтінків та відношення автора до персонажу та ситуації в цілому при перекладі збережено.

Наприкінці третього розділу, проаналізувавши різні функції та способи відтворення застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея», можемо зробити наступні висновки.

У даному розділу було досліджено функції застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея». Після ретельного аналізу 70 речень з застарілою лексикою романа Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» було доведено, що застарілі слова виконують найчастіше інформативну, естетичну, стилістичну функції. Було визначено, що основним функціями застарілої лексики є: відтворення історичного колориту доби, створення комічного враження, надання елементу урочистості, мовної характеристики особи; у ділових документах, документах, законоположення, кодексах; для передачі іронічно-глузливого ставлення мовця до предмету висловлювання, імітування мови персонажів художнього твору.

Дослідження застарілої лексики показало, що щоб зрозуміти культуру, атмосферу та мову наших предків, інші культури та і взагалі розвиток людства у всі часи існування нашої цивілізації, потрібно досліджувати застарілу лексику.

Застарілу лексику у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея», яка розділяється на лексичну та граматичну, можна відтворювати українською різними способами, а саме дослівний перекладом, описовим перекладом, семантичним увиразненням, гіперонімічним перейменуванням, контекстуальною заміною, методом уподібнення. В залежності від типу архаїзмів, було доведено, що способи їх перекладу будуть різнитися і залежати від контексту.

Для найбільш вдалого перекладу історизмів та архаїзмів слід звертати увагу на зміст речення, форму архаїзму та час написання даного твору. Застарілій лексиці

характерні старі граматичні форми, наявність еквівалентів, синонімів у мові перекладу, або, власне, повністю застаріле поняття або фраза.

Слід зазначити, що найчастіше при перекладі застарілої лексики застосовується описовий, дослівний способи та метод контекстуальної заміни. Рідше при відтворення архаїзмів використовується метод гіперонімічного перейменування, уподібнення та семантичного увиразнення.

ВИСНОВКИ

Дана кваліфікаційна робота була присвячена дослідженню, аналізу застарілої лексики, її класифікаціям, характеристиці, функціям та особливостям її перекладу в англomовному романі кінця XIX століття, та зокрема у романі Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”. Задля передачі атмосфери іншого періоду розвитку часу, колориту, настрою та характеру героїв, розповіді про культуру, позначення особливостей розвитку мови іншої епохи, деякі митці, як і англomовні письменники, навмисно використовують у своїх творах застарілу лексику.

Для відтворення таких творів та передачі атмосфери часу, коли був написаний цей твір, лінгвістам потрібні не тільки знання в області лінгвістики, а й з культурних особливостей розвитку та історії того часу. Дана тема є актуальною, тому що будь-яка мова світу з плином часу постійно розвивається, і важливо досліджувати ці зміни у конкретних мовах (англійській та українській).

Об’єктом даного дослідження була застаріла лексика в англomовному романі кінця XIX, та зокрема в романі Оскара Вальда “Портрет Доріана Грея”, а предметом дослідження є класифікація застарілої лексики, її функцій, значення, особливостей відтворення і збереження англomовних історизмів українською.

У роботі було проведено комплексний, обґрунтований аналіз теоретичного матеріалу щодо застарілої лексики в англomовному романі кінця XIX століття, розглянуто походження поширених історизмів, різні варіанти та критерії класифікації застарілої лексики, досліджено можливі варіанти перекладу різних типів архаїзмів.

Теоретична частина цієї роботи базується на працях таких лінгвістів, як І.Арнольд, І.Безпечний, Є.Васильєв, В.Виноградов, Х.Гаврилюк, О.Галич, І.Гальперин, Р.Зорівчак, В.Комісаров, М.Кочерган, І.Корунець, В.Кухаренко, О.Мороховський, В.Назарець, А.Ніколенко, К.Суржикова, С.Терехова, Л.Фоменко. Практична частина даної роботи містить ретельний літературознавчий і лінгвістичний аналізи оригіналу роману Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея».

Перший розділ був присвячений аналізу, класифікаціям, функціям та дослідженню застарілої лексики в англomовному романі кінця XIX століття. Розглянувши значення застарілої лексики, способи відтворення, функції та класифікації у роботах відомих лінгвістів (І.Арнольд, І.Безпечний, Є.Васильєв, В.Виноградов, Х.Гаврилюк, О.Галич, І.Гальперин, Р.Зорівчак, В.Комісаров, М.Кочерган, І.Корунець, В.Кухаренко, О.Мороховський, В.Назарець, А.Ніколенко, К.Суржикова, С.Терехова, Л.Фоменко), зроблено наступні висновки.

Застарілою лексикою називають слова та мовні вирази, які вийшли, або виходять з повсякденного вжитку, мають різну граматичну структуру, походження, грають важливу роль у дослідженні змін мови різних епох, відображенні колориту епохи, атмосфери конкретного часу, який описується у творі, статті, романі, тощо.

Розглянувши класифікацію застарілих слів, запропоновані різними лінгвістами на основі різних принципів (частин мови, структур і т.п.), ми дійшли висновку, що існує безліч класифікацій історизмів та архаїзмів, найважливішими з яких є класифікації, надані М.Кочерганом (власне лексичні, лексико-семантичні, лексико-морфологічні, лексико-словотворчі, акцентологічні та граматичні) та І.Гальпериним (поетизми, історизми, архаїзми, власне застарілі слова та слова, які виходять з повсякденного вжитку).

Дослідивши особливості англomовного роману кінця XIX століття та проаналізувавши функції застарілої лексики у ньому на матеріалах відомих лінгвістів, таких як М.Єлізарова, Я.Засурський, П.Коган, Н.Міхальська, Л.Позднякова, ми дійшли висновку, що англomовний роман кінця XIX століття має безліч рис: раціоналізм, правдиве, конкретне зображення типових подій і характерів у типових обставинах; принцип відповідності реальній дійсності, характери вчинків героїв пояснюється їх соціальним становищем; реалістичний опис героїв, їх внутрішній стан, життя; психологізм, моральна оцінка героїв; відтворення національного колориту без прикрас.

Для влучного відтворення історичної атмосфери письменники XIX століття використовують в англomовних романах застарілу лексику для передачі і створення колориту епохи, конкретного історичного контрасту, культурних особливостей

епохи. Було також визначено, що для відтворення застарілої лексики, вживаної в англomовному романі XIX століття, перш за все, потрібно досконало знати мову, з якої перекладаєш, її стилістичні та граматичні особливості, лексичне розмаїття. Також важливо для передачі атмосфери, колориту, духу епохи необхідно знати культурні особливості, історію мови, з якого перекладаємо, традиції, соціальні прошарки, зміни у словнику того періоду. Слід зазначити, що при відтворенні застарілої лексики можна користуватися кількома способами перекладу, а саме: дослівним та описовим перекладами, еквівалентним та аналоговим перекладом, а також різними лексичними трансформаціями (семантичним увиразнення, гіперонімічного перейменування). Також, необхідно додати, що доволі складно досягти абсолютно досконалого відтворення через різність у словниках, граматичні та лексичні особливості різних мов, культурних та соціальних змін.

Після аналізу теоретичного матеріалу було визначено, що основними функціями застарілої лексики в англomовному романі XIX століття вважаються: передача історичного колориту доби, створення комічного враження, надання елементу урочистості, мовної характеристики особи; у ділових документах, документах, законоположення, кодексах; для передачі іронічно-глузливого ставлення мовця до предмету висловлювання, імітування мови персонажів художнього твору тощо.

Необхідно ззначити, що історизми та архаїзми майже не вживаються в розмовній лексиці, їх можна зустріти тільки у творах літератури тієї епохи, коли вони були створені, у підручниках з історії, теоретичних матеріалах з лексикології, словотворення, перекладознавства. Але навіть зараз ці застарілі вираження дуже потрібні, аби дослідити історичні зміни, зрозуміти культуру, атмосферу та мову наших предків, інші культури та і взагалі розвиток людства у всі часи існування нашої цивілізації. Завдяки застарілої лексики можна відчувати дух епохи, розпізнати лексичні зміни у мові, зрозуміти культурні та історичні зміни часу, про який йде мова в творах. Дуже важливо вчасно їх розпізнати та аналізувати приналежність до тієї чи іншої сфери людського життя і у той самий час зберегти все багатство твору.

Другий розділ був присвячений дослідженню застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея», її класифікації, історії написання твору, його лінгвістичним особливостям, тематиці, проблематиці, пафосу та ідеї твору.

Після аналізу теоретичного матеріалу, було доведено, що роман був написаний наприкінці ХІХ століття, у 1891 році, має ознаки імпресіонізму, символізму, естетизму, романтизму, але більшість лінгвістів, як і сам Оскар Вальд, вважають, що «Портрет Доріана Грея» відноситься до течії естетизму, в якому висвітлюється ідея мистецтва для мистецтва, де мораль не засуджується суспільством, а виховання не є основною метою роману, мистецтво не залежить від життя, а основна мета мистецтва – краса, її висвітлення, та життя заради краси та мистецтва.

Було також визначено, що Оскар Вальд мав свої власні ідеї про мистецтво: мистецтво не залежне від життя, воно за нього вище, мистецтво не повинно виховувати та висвітлювати реальне життя, добро, воно байдуже до морального та аморального; мистецтво не повинно нічого доводити, всі істини лише пуста трата часу; найвище місце відводиться красі; митець – творець прекрасного, не має етичних уподобань, які лише приводять до непрощеної манірності стилю; культурні люди – ті, які здатні у прекрасному бачити прекрасне, яке для митця означає Красу. Всі згадані естетичні ідеї дуже чітко простежуються крізь весь роман «Портрет Доріана Грея» від початку, до самої останньої крапки, завдяки чому, можна було чітко дослідити зміни у соціальній сфері того часу, атмосфері того часу, зміни у словниковій будові англійської мови.

Глибокий лінгвістичний аналіз лексики роману «Портрет Доріана Грея», представлений у другому розділі роботи, дозволяє нам у повній мірі скласти враження про характери героїв, їх вчинки, позитивні та негативні зміни у суспільстві, дає нам змогу співчувати героям, або, навпаки, засуджувати їх стиль життя та окремі думки. Було доведено, що Оскар Вальд у своєму творі використовує застарілу лексику задля виокремлення та передачі колориту епохи, історичних особливостей того часу, соціальних змін, тощо. Завдяки аналізу

лексичних та граматичних арахайзмів, можемо зробити висновок, що роман Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» дійсно належить до течії естетизму.

Після аналізу класифікацій та функцій застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Оскара Вальда» було зазначено, що застаріла лексика розподіляється на лексичну та граматичну.

Лексичні застарілі слова є застарілими виразами, поняттями та виконують наступні функції: передача історичного колориту, емоційне забарвлення, передача іронічного, пародійного настрою, характеристика героїв твору, вираження саркастичного, негативного або позитивного ставлення автору до героїв твору.

У свою чергу, граматичні історизми, форма яких змінилася з плином часу (лексико-словотворчі, лексико-морфологічні, граматичні) відображають розвиток англійської мови того періоду. Але, у граматичних історизмів, на відміну лексичних, функцій буде небагато. У зв'язку з розвитком мови, граматичні історизми та арахайзми використовуються для передачі розвитку мови періоду та для передачі історичної атмосфери.

Даний аналіз граматичних та лексичних історизмів свідчить про те, що твір Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» дійсно написаний наприкінці XIX століття, коли використання застарілих форм, конструкцій, лексичних термінів, реалій, давніх понять було актуальним.

У третьому розділі було досліджено функції застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» та способи її відтворення українською мовою. Після ретельного аналізу 70 прикладів застарілої лексики у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея» було доведено, що застарілі слова виконують найчастіше інформативну, естетичну, стилістичну функції. Було визначено, що основним функціями застарілої лексики є: відтворення історичного колориту доби, створення комічного враження, надання елементу урочистості, мовної характеристики особи; у ділових документах, документах, законоположення, кодексах; для передачі іронічно-глузливого ставлення мовця до предмету висловлювання, імітування мови персонажів художнього твору.

Дослідження застарілої лексики показало, що щоб зрозуміти культуру, атмосферу та мову наших предків, інші культури та і взагалі розвиток людства у всі часи існування нашої цивілізації, потрібно досліджувати застарілу лексику.

Застарілу лексику у романі Оскара Вальда «Портрет Доріана Грея», яка розділяється на лексичну та граматичну, можна відтворювати українською різними способами, а саме дослівним перекладом, описовим перекладом, семантичним увиразненням, гіперонімічним перейменуванням, контекстуальною заміною, методом уподібнення. В залежності від типу архаїзмів, було доведено, що способи їх перекладу будуть різнитися і залежати від контексту. Для найбільш вдалого перекладу історизмів та архаїзмів слід звертати увагу на зміст речення, форму архаїзму та час написання даного твору. Застарілій лексиці характерні старі граматичні форми, наявність еквівалентів, синонімів у мові перекладу, або, власне, повністю застаріле поняття або фраза. Було визначено, що найчастіше при перекладі застарілої лексики застосовується описовий, дослівний способи та метод контекстуальної заміни. Рідше при відтворення архаїзмів використовується метод гіперонімічного перейменування, уподібнення та семантичного увиразнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андронік А.А. «Портрет...» Матеріали до вивчення роману / А.А.Андронік // Зарубіжна література. - 2002. - № 7. – 325 с.
2. Аникст А. История английской литературы. / А.Аникст // Т. 3. М., Изд-во АН СССР. - 1956. – 312 с.
3. Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. Учебник для гуманитарных факультетов высших учебных заведений. / Г.В.Аникин // М.: Издательский центр «Академия», 1998. – 289 с.
4. Анисимова Л.В. Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей под ред. В.В. Красных, А.И. Изотов. / Л.В.Анисимова - Москва: «Филология», Вып. 3, 1998. – 73-79 с.
5. О.В.Акимова Этика и эстетика Оскара Уайльда : Уч. пос. / О.В.Акимова // под ред. Н. Я. Дьяконовой. — СПб. : Алетейя, 2008. — 192 с.
6. Аракин В.Д. История английского языка / В.Д.Аракин. - М: ФИЗМАТЛИТ, 2003. - 272 с.
7. Арбекова Т.И. Лексикология английского языка / Т.И. Арбекова. – М.: Высш. школа, 1977. – 240с.
8. Арнольд И.В., Лексикология современного английского языка : учеб. пособие / И.В. Арнольд — 2-е изд., перераб. — М.: НАУКА, 2012. – 376 с.
9. Безпечний І. Поетична лексика і фразеологія: багатозначність слова; синоніми; антоніми; архаїзми; неологізми; варваризми (запозичення); діалектизми; ідіоми / І. Безпечний // Безпечний І. Теорія літератури. – Торонто, 1984. – 57 с.
10. Беляев Б.В. Психологические основы усвоения лексики иностранного языка / Б.В.Беляев - М., 1964. – 148 с.
11. Бердяев Н. Смысл истории / Н. Бердяев. – М., 1990. – 174 с.
12. Васильева Л.Л. Історія, теорія та практика західноєвропейського та американського детективу [Елекстроний ресурс]. / Л.Л.Васильева - Режим доступу: www.bdpu.org/scientific_published/akt_probl_sl.../31.doc
13. Виноградов В.В. Лексикология и лексикография / В.В.Виноградов - М., 1977. - 254с.

14. Виноградов В.В. Лексикология и лексикография: Избранные труды/ В.В.Виноградов // отв. ред. В.Г. Костомаров. Москва: Наука, 1977. – 310 с.
15. Влахов С.Н., Флорин С.В. Непереваемое в переводе / С.Н.Влахов, С.В.Флорин - М., 1986. - 343 с.
16. Волошина А. Безеквівалентна лексика близькоспоріднених мов: проблема семантичної структури / А.Волошина // Наукові записки. - Випуск XXVI. - Серія: Філологічні науки (мовознавство). - Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. – 64 с.
17. Гаврилюк Х. Ю. Інтерпретація культурної специфіки поеми «Енеїда» І. Котляревського в перекладі Б.Мельника / Х.Ю.Гаврилюк // Вісник Житомирського державного університету. – 2015. – Вип. 3 (81). – 73 с.
18. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р.Гальперин. - М., 1981. – 423 с.
19. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка / И.Р.Гальперин // Издательство литературы на иностранных языках. - М. - 1958. - 458 с.
20. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. - Теорія літератури: Підручник за наук. ред. Олександра Галича / О.Галич, В.Назарець, Є.Васильєв - 4-те вид., стереотип. - К.: Либідь, 2008. - 488 с.
21. Голуб И.Б. Вопросы стилистики, риторики и культуры речи в современном русском языке: юбилейный сборник статей, посвященных 80-летию И.Б. Голуб/ М-во образования и науки Российской Федерации, Федеральное гос. бюджетное образовательное учреждение высш. проф. образования Московский гос. ун-т печати им. Ивана Федорова / И.Б.Голуб – Москва: Московский гос. ун-т печати, 2012. – 112 с.
22. Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гричаник Н.І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: 2-ге вид. перероб. та доп. Навч. посібник./ Г.Й.Давиденко, Г.М.Стрельчук, Н. І.Гричаник - К.: Центр учбової літератури, 2009 — 488 с.
23. Елизарова М. и др. История зарубежной литературы конца XIX — начала XX века / М.Елизарова и др. — М., 1980. – 321 с.

24. Еллман Р. Оскар Уайльд: Биография. Пер. с англ. Л.Мотылева /Р.Еллман - М.: Независимая газета, 2000. - 688 с.
25. Емельянова Н.А. Проблемы перевода юридических текстов с английского языка на русский / Н. А.Емельянова // Межкультурная коммуникация: концепты и модели поведения: материалы Международной научной конференции. – Астрахань: ИД «Астраханский университет», 2007. – 59 с.
26. Жордания С.Д. К вопросу об архаизме / С.Д.Жордания //Литературная Грузия, 1969, №11 12. – 152 с.
27. Засурский Я.Н., История зарубежной литературы XI X века: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 «Рус. яз. и лит.»/ Под ред. Я. Н. Засурского, С. В. Тураева / Я.Н.Засурский — М.: Просвещение, 1982.—320 с
28. Зорівчак Р.П. Термін «структурно-конотативна реалія»у контрактивній лінгвістиці та перекладознавстві / Р.П.Зорівчак // Проблеми зіставної семантики. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з проблем зіставної семантики 28-30 березня 1995р. / Кочерган М.П. (відпов. редактор) та ін. - К., 1995. – 227 с.
29. Карабан В.І. Переклад з української мови на англійську мову. Навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти / В.І.Карабан - Вінниця: Нова книга, 2003. - 603 с.
30. Казакова Т.А. Практические основы перевода / Т.А.Казакова // Серия: Изучаем иностранные языки. - СПб.: Издательство Союз, 2000. - 320 с.
31. Комісаров В.Н. Лінгвістика перекладу / В.Н.Комісаров - М.: Міжнародні відносини - 1980 — 167 с.
32. Комісаров В.Н., Рецкер Я.І., Тархов В.І. Посібник по перекладу з англійської мови на російську / В.Н.Комісаров, Я.І.Рецкер, В.І.Тархов - М. : Вища школа. - 1965.- 268 с.
33. Комиссаров В.Н., Рецкер Я.И., Тархов В.И. Грамматические и жанрово-стилистические основы перевода. Ч. 2 / В. Н.Комісаров, Я. И.Рецкер, В.И.Тархов - М., 1965. – 256 с.
34. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навч. Посібник / І.В.Корунець - Вінниця: Нова книга, 2003. - 458с.

35. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник / І. В.Корунець - Вінниця. Нова Книга, 2001 -448 с
36. Коханська І.С. Літературна репутація роману Е.Хемінгвея “По кому подзвін” в американському, російському та українському літературознавстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.01.05 “Порівняльне літературознавство” / І.С. Коханська. – Тернопіль, 2007. – 20 с.
37. Кочерган М.П. Мовознавство / М.П.Кочерган – К.: Видавничий центр «Академія», 2001 – 412 с.
38. Кочерган М.П. До питання про безеквівалентну лексику і лакуни та способи їх компенсації / М.П.Кочерган // Проблеми зіставної семантики. Збірник статей за доповідями Міжнародної наукової конференції з проблем зіставної семантики 23-25 вересня 1999р. / Відп. ред. М. П.Кочерган. - К., 1999. – 124 с.
39. Кухаренко В.А. Практикум з стилістики англійської мови: Підручник / В.А. Кухаренко — Вінниця: Нова книга, 2000. — 160 с.
40. Ласінська Т.А. Переклад архаїзованої групи дієслів / Т.А. Ласінська. // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – 2011. – 203 с.
41. Латышев Л.К. Курс перевода: Эквивалентность перевода и способыее достижения / Л.К. Латышев– Москва: Международные отношения, 1981. – 248 с.
42. Михальская Н.П., Аникин Г.В. История английской литературы. Реализм (XIX век). Учебник для гуманитарных факультетов высших учебных заведений / Н.Михальская, Г.Аникин // Издательский центр «Академия». - 1998. – 231 с.
43. Михальская Н.П., Елизарова М.Е. История зарубежной литературы конца XIX – начала XX в // Н.Михальская, М.Елизарова - М. «Высшая школа». - 1970. - 623 с.
44. Мюллер В.К. Англо-русский словарь: 53 000 слов — 22 изд., стереотип / В.Мюллер - М.: Рус. яз., 1988. - 848 с.
45. Некрасова Л.С. Функционирование историзмов в современном

английском тексте: дис. на соиск. учен. степ. к. филол. н. / Л. Некрасова // Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена – СПб: изд-во Рос. гос. пед. ун-та им. А.И. Герцена, 2008 – 169 с.

46. Нелюбин Л.Л. Очерки по введению в языкознание / Нелюбин Л. – М.: Изд-во МГОУ, 2005. – 215 с.

47. Ніколенко А.Г. Англійська лексикологія. Теорія і практика / А.Г.Ніколенко – Вінниця, «Нова книга», 2007 — 528 с.

48. Ніколенко А.Г. Лексичні особливості перекладу поетичних творів з англійської на українську мову / А.Г.Ніколенко // Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця: Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конфер.: У 2-х т. – К.: НАУ, 2007. – Т. 1. – 271 с.

49. Пашенько Н.Л. Історизми та архаїзми у сучасних художніх текстах / Н.Пашенько // Щорічні записки з українського мовознавства: Зб. наук. статей. – Одеса: Астропринт, 1996. – Вип. 4. – 93 с.

50. Петрищева Е.Ф. Стилистически окрашенная лексика русского языка / Е.Петрищева – М.: Наука. - 1984. - 222 с.

51. Позднякова Л.Р. История английской и американской литературы / Л.Позднякова– Ростов н\Д.: «Феникс», 2002. – 320 с.

52. Реформатский А. А. Введение в языкознание. Учебное пособие для пер-х институтов / А. А. Реформатський. – М.: Аспект Пресс, 1960. – 431с.

53. Сірик С.В. Застаріла лексика в мовно-художній системі в.а. чабаненка (на матеріалі поетичної збірки «оратанія»)/ С.Сірик // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Філологічні науки. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2015. – № 2. – 326 с.

54. Сидоровская З.В. Лингвокультурный аспект переводов поэзии П.-Ж. Беранже на русский и английский языки: дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук: специальность 10.02.19 / З. Сидоровская // Яросл. гос. пед. ун-т им. К. Д. Ушинского – Ярославль, изд-во Яросл. гос. пед. ун-та им. К. Д. Ушинского, 2009. – 239 с.

55. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка / А.Смирницкий - М., 1996. - 314 с.
56. Соколянский М.Г. Оскар Уайльд: Очерк творчества / М.Соколянский - Киев; Одесса, 1990. – 178 с.
57. Суржикова К.П. Словник архаїзмів – лексичне дзеркало часу / К. П. Суржикова // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Дні науки–2005»], (м. Дніпропетровськ, 2005 р.). – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. – Т.41 : Теоретичні та методологічні проблеми дослідження мови. – 298 с.
58. Сухенко К.М. Лексичні проблеми перекладу / К.Сухенко - К. : Вид. Київ. Нац. Універ. Ім.Тараса Шевченка., 1972. - 45 с.
59. Терехова С.І. Вступ до перекладознавства. (Сучасні проблеми і теорії. Діяльність перекладача. Основи техніки перекладу). Навч. посібник. (Вид. 2-ге, доповнене і перероблене) / С.Терехова - К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. - 163 с
60. Толмачев В.М. Зарубежная литература конца 19 - начала 20 века (под редакцией В.М. Толмачёва) В.Толмачев // IX. Оскар Уайлд и символизм в Англии., 2003. - 496 с.
61. Топер П.М. Перевод в системе сравнительного литературоведения; / П.Топер // Рос. акад. наук, Ин-т мировой лит. им. А.М. Горького. – 2-е изд. – М:Наследие, 2001. – 252 с.
62. Урнов М.В. На рубеже веков: Очерки английской литературы / М.Урнов - М., 1970. - 432 с.
63. Урнов М.В. Оскар Уайльд и его творчество / / Уайльд О. Избранные произведения: В 2 т. / М.Урнов - М., 1979. - Т. 1.
64. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) / А.Федоров - М., 1994. - 287 с.
65. Фоменко Л.Н. Влияние классических языков на современный английский / Л.Фоменко // Вестник ИМСИТ. – 2019. – № 2 (78). – 254 с.
66. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В.И. Шаховский. – Воронеж: Изд-воВоронежского ун-та, 1987. – 193 с.

67. Янченко Ю.В. Творчість О. Уайльда в оцінках українських літературознавців / Ю.Янченко - 2010. - С. 142.

68. Shaw B.. My memories of Oscar Wilde / B.Shaw - 1930 p.397

69. The Decay of Lying. Complete Works of Oscar Wilde / Wilde Oskar — Collins Classics. Harper Collins Publishers, 1994. — P. 108

СПИСОК ЕЛЕКТРОННИХ ДЖЕРЕЛ

70. Эстетика // Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) (<http://feb-web.ru/feb/kle/kle-abc/ke7/ke7-7153.htm>)

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

71. Oscar Wilde. The picture of Dorian Gray / Wilde Oskar // Penguin Books, 1994. – p.251

**ПРИКЛАДИ ВЖИВАННЯ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНІ ОСКАРА
ВАЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ» ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

<p>1. The <i>sullen</i> murmur of the bees shouldering their way through the long unmown grass, or circling with monotonous insistence round the dusty gilt horns of the straggling woodbine, seemed to make the stillness more oppressive. [71]</p>	<p><i>Сердце</i> гудіння бджіл, що пробиралося високою невикощеною травою та монотонно і наполегливо кружляло навкруги покритих золотим пилком вусиків жимолості, здавалося, ще більше угнічувало тишу.</p>
<p>2. Lord Henry stretched himself out on the <i>divan</i> and laughed [71].</p>	<p>Лорд Генрі розпластався на <i>дивані</i> та засміявся.</p>
<p>3. Yes, I knew you <i>would</i>; but it is quite true, all the same [71].</p>	<p>Так, я знав що ти був, але справжня правда у тому, що це одне й теж ж.</p>
<p>4. It is a silly habit, I <i>daresay</i>, but somehow it seems to a bring a great deal of romance into one`s life [71].</p>	<p>Це, <i>напевно</i>, дурнувата звичка, але інколи вона вносить трохи романтичного в чиєсь життя.</p>
<p>5. Well, after I had been in room about ten minutes, talking to huge, overdressed <i>dowagers</i> and tedious Academicians, I suddenly became conscious that someone was looking at me [71].</p>	<p>Отже, пробувши у кімнаті хвилин десять, набалакавшись з гладкими <i>вдовицями</i> та з нудними академіками, я помітив що хтось на мене дивиться.</p>
<p>6. I am sure I <i>shall</i> understand this [71].</p>	<p>Я впевнений, що це я зрозумію.</p>
<p>7. I had only met her once before, but she took it into her head <i>to lionise</i> me [71].</p>	<p>Ми лише зустрілись одного разу до цього, а вона втокмачила собі в голову, <i>що я знаменитість</i>.</p>
<p>8. Harry, I am quite <i>vexed</i> with you [71].</p>	<p>Гаррі, ви мене дуже <i>дратуєте</i>.</p>

9. "Stop!" faltered Dorian Gray, "stop! you <i>bewilder</i> me [71].	“Стоп! - запинаючись, сказав Доріан Грей. - Стоп! Ви <i>збиваєте</i> мене з пантелику”.
10. "Yes", answered Lord Henry, dreamily, "the costume of the nineteenth century is <i>detestable</i> ...[71]"	Так, - мрійливо відповів Лорд Генрі, - вбрання дев'ятнадцятого століття доволі <i>огидні</i> .
11. And yet I don't suppose that ten per cent of the <i>proletariat</i> live correctly [71].	І я не думаю, що хоча б десять відсотків усього <i>пролетаріату</i> дотримується моральних принципів у своєму житті.
12. Dorian Gray stepped up on the dais with the air of a young Greek martyr, and made a little <i>moie</i> of discontent to Lord Henry, to whom he had rather taken a fancy [71].	Доріан, з видом грецького мученика, ступив на помост і зробив <i>невдоволену гримасу</i> до лорда Генрі, який зацікавив хлопця.
13. "Just turn your head a little more to the right, Dorian, like a good boy," said the painter, deep in his work and conscious only that a look had come into the <i>lad's</i> face that he had never seen there before [71].	“Доріан, будьте гарним хлопчиком, поверніть свою голову трохи праворуч”, - сказав художник, заглибившись у свою роботу, розуміючи, що ніколи не бачив такого виразу обличчя у <i>юнака</i> до цього.
14. My dear fellow, she tried to found a <i>salon</i> , and only succeed in opening a restaurant [71].	Мій милий, вона намагалася відкрити приймальню, а пощастило відкрити ресторан.
15. How clear, and <i>vivid</i> , and cruel [71]!	Як зрозуміло, <i>яскраво</i> та жорстоко!
16. <i>Mere</i> words [71]!	<i>Не більше ніж</i> слова!

17. "You know you believe it all," said Lord Henry, looking at him with his dreamy <i>languorous</i> eyes [71].	«Ви знаєте, що вірите усьому, що я вам сказав», - затвердив Лорд Генрі, дивлячись на нього своїми мрійним <i>млосними</i> очима.
18. Dorian made no answer, but passed <i>listlessly</i> in front of his picture and turned towards it [71].	Доріан не відповідав, лише <i>в'яло</i> пройшов повз портрет і повернувся до неї обличчям.
19. "It is quite finished," he cried at last, and stooping down he wrote his name in long <i>vermilion</i> letters on the left-hand corner of the canvas [71].	“Картина готова”, - нарешті вигукнув Безіл, та нахилився щоби написати своє ім'я довгими <i>яскраво-червоними</i> літерами у лівому краю полотна.
20. He would become dreadful, hideous and <i>uncouth</i> [71].	Він став жахливим, огидним та <i>незграбним</i> .
21. As he thought of it, a sharp <i>pang</i> of pain struck through him like a knife, and made each delicate fibre of his nature <i>quiver</i> . [71]	Коли він про це подумав, гостра <i>хвиля болі</i> пройшла крізь нього ніби ножем, та змусила <i>труситись</i> кожную часточку його витонченої душі.
22. The hot tears <i>welled</i> into his eyes; he tore his hand away and, flinging himself on the divan, he buried his face in the cushions, as though he was praying [71].	Гарячі сльози <i>виступили</i> на його очей, він висмикнув свою руку і, кинувшись на диван, припав обличчям до подушки, ніби <i>благаючи</i> .
23. Two globe-shaped china dishes were brought in by a <i>page</i> [71].	<i>Паж</i> приніс дві фарфорові посудини кулястої форми.
24. But it will never <i>alter</i> [71].	Але це ніколи не <i>зміниться</i> .
25. Come, Mr. Gray, my <i>hansom</i> is outside, and I can drop you at your own place [71].	Ходім, пане Грей, мій <i>екіпаж</i> вже під'їхав і я можу підвезти вас до вашої оселі.

26. When Lord Henry entered the room, he found his uncle sitting in a rough shooting-coat, smoking a <i>cheroot</i> and grumbling over The Times [71].	Коли Лорд Генрі увійшов в кімнату, його дядько сидів у мисливській куртці, курил <i>сигару</i> та скаржився на газету “The Times”.
27. Examinations, sir, are pure <i>humbug</i> from beginning to end [71].	Ці випробування можуть бути чистою <i>нісенітницею</i> від початку до кінця.
28. The men were a poor lot, but, <i>egad</i> [71]!	<i>Йй-богу</i> , цей хлопець був бідолахою!
29. 'Don't go to the theatre <i>to-night</i> , Dorian,' said Hallward [71].	“Не ходіть до театру <i>сьогодні</i> , Доріан”, - сказав Холвард.
30. He pictured to himself with silent amusement the tedious <i>luncheon</i> that he had missed by staying so long with Basil Hallward [71].	Він уявляв собі із задоволенням той нудний <i>ланч</i> , якій він пропустив, затримавшись так довго у Безіла Голварда.
31. A long engagement exhausts them, but they are capital at a <i>steeplechase</i> [71].	Довгий шлюб їх виснажує, але вони але вони головні у змаганнях <i>бігу з перешкодами</i> .
32. They are <i>pork-packers</i> , I suppose [1, с. 44]?	Вони, мабуть, із тих <i>консервних фабрикантів</i> ?
33. He is her latest protégé [71]	Він її останній <i>протезе</i> .
34. “They say that when good Americans die they go to Paris”, chuckled Sir Thomas, who had a large wardrobe of <i>Humour's</i> cast-off clothes. [71]	«Кажуть, що коли помирають хороші американці, вони потрапляють до Парижу», - поклекотав Сер Томас, у якого був повний гардероб непотрібного хуморового одягу.
35. “I am told, on excellent authority, that her father keeps an American dry-	«Мені передали поважні люди, що її батько є власником американської крамниці текстильних товарів»,

goods store”, said Sir Thomas Burdon, looking <i>supercilious</i> . [71]	сказав Сер Томас Бурдон, виглядаючи <i>зарозуміло</i> .
36. Worlds had to be in <i>travail</i> , that the meanest flower might blow [71].	Світи повинні прикласти <i>тяжких зусиль</i> , щоби навіть посередня людина змогла засяяти в суспільстві.
37. “I dare say, my dear”, said Lord Henry, shutting the door behind her, as, looking like a bird of paradise that had been out all night in the rain, she flitted out of the room, leaving the faint odour of <i>frangipani</i> [71].	«Насмілюсь сказати, моя люба», сказав лорд Генрі, закриваючи двері позаду неї, вона виглядала ніби пташка, яка пробула всю ніч під дощем; дівчина вийшла з кімнати, залишивши аромат червоного жасміну.
38. Even the cardinal virtues cannot atone for half-cold <i>entrees</i> , as Lord Henry remarked once, in a discussion on the subject, and there is possibly a good deal to be said for his view [71].	Навіть чесноти кардинала були не в змозі замінити напів-холодні <i>закуски</i> , як одного під час дискусії помітив лорд Генрі, і це, напевне, правильний час, щоби використати його думку.
39. They were both as grotesque as the scenery, and that looked as if it had come out of a <i>country-booth</i> . [71]	Вони удвох були настільки абсурдними, як декорації, це виглядало ніби вони вийшли з <i>сільської будки</i> .
40. "But must we really see Chicago in order to be educated?" asked Mr. Erskine <i>plaintively</i> [71].	“Чи дійсно нам потрібно побачити Чикаго для того, щоби бути освіченою людиною?” - сумно запитав пан Ерскін.
41. Then it became little louder, and sounded like a flute or a distant <i>hautbois</i> [71].	Тоді стало трохи гучніше та звучало як флейта або віддалені <i>фанфари</i> .

42. People like you – the <i>willful sunbeams</i> of life – don't commit crimes, Dorian [71].	Люди як ви, свавільні <i>сонячні промені</i> життя, не здійснюють злочини, Доріан.
43. When he saw me he made me a low bow, and assured me that I was a <i>munificent</i> patron of art [71].	Коли він мене побачив, зробив низький уклін та переконав мене, що я був <i>надзвичайно щедрим</i> покровителем мистецтва.
44. She lives with her mum, a faded, tired woman who played Lady Capulet in a sort of <i>magenta dressing-wrapper</i> on the first night, and looks as if she had seen better days [71].	Вона живе зі своєю матір'ю, понурою та втомленою жінкою, яка грала Леді Капулет у пурпуровому парадному халаті першої ночі та виглядала так, ніби віджила кращі дні.
45. Some day, when you are tired of London, come down to Treadley and expound to me your philosophy of pleasure over some admirable <i>Burgundy</i> I am fortunate enough to possess [71].	Одного дня, коли ви втомитесь від Лондона, приходьте до Тредлі та розтлумачте мені вашу філософію задоволень, попиваючи прекрасне <i>бургунське вино</i> , яким мені пощастило володіти.
46. It will be like having a <i>meat-tea</i> , or reading an English novel [71].	Це як мати <i>щільну вечерю з чаєм</i> , або читати англійський роман.
47. Some large blue china jars and parrot-tulips were ranged on the <i>mantelshelf</i> , and through the small leaded panes of the window streamed the apricot-coloured light of a summer day in London [71].	Деякі великі блакитні фарфорові глеки та тюльпан-папуга були розташовані на <i>полиці каміна</i> і через невеликі етильовані панелі вікна, одного літнього дня в Лондоні, пробивалися промені абрикосового кольору.

48. She felt sure that the <i>tableau</i> was interesting [71].	Вона була впевнена, що театральна картина була цікавою.
49. She was thinking of Prince Charming, and, that she might think of him all the more, she did not talk of him but prattled on about the ship in which Jim was going to sail, about the gold was certain to find, about the wonderful heiress whose life he was to save from wicked, red-shifted <i>bushrangers</i> [71].	Вона роздумувала про Принца Чарівного і, так як вона могла продовжувати думати про нього більше, вона не розмовляла про нього, а лепетала про корабель, на якому Джим збирався відправлятися, про золото, яке її брат точно знайде, про надзвичайну спадкоємицю, чиє життя було збережено від злих, з червоним обличчям побіжних злочинців.
50. "I don't know how we could manage without him," answered the elder woman <i>querulously</i> [71].	“Навіть не уявляю, як ми справлялися без нього”, - <i>сердито</i> буркнула жінка.
51. <i>Rouge</i> and <i>esprit</i> used to go together [71].	<i>Рум'яна</i> та дотепність вважалися нерозлучними.
52. A <i>grande</i> passion is the privilege of people who have nothing to do [71].	<i>Велика</i> пристрасть — це привілей людей, яким нема чим зайнятись.
53. I don't know what I expected, but I went out and wandered eastward, soon losing my way in labyrinth of grimy streets and black, grassless squares. [71].	Не знаю чого я очікував, але я вийшов на прогулянку і звернув на схід, наскоро втративши дорогу назад у лабіринті похмурих вулиць і чорних, зовсім без зелені, кварталах.
54. The brightly coloured <i>parasols</i> danced and dipped like monstrous butterflies [71].	Якраво розмальовані <i>парасольки</i> танцювали та занурювали наче потворні метелики.

55. "Prince Charming," she answered, looking after the <i>victoria</i> [71].	“Принц Чарівний”, - відповіла вона, стежачи за <i>легким двохмісним екіпажем</i> .
56. She wore a moss-coloured velvet <i>jerkin</i> with cinnamon sleeves, slim, brown, cross-gartered hose, a dainty little green cap with a hawk's feather caught in a jewel, and a hooded cloak lined with dull red [71].	Вона одягла яскравий бархатний <i>джеркін</i> з рукавами кольору кориці, тоненькі коричневі яскраві панчохи, чарівну маленьку зелену шапочку з пером яструба та дорогоцінностями, плащ з капюшоном, облицьований темно-червоними стрічками.
57. " <i>Monsieur</i> has well slept this morning," he said, smiling [71].	“ <i>Мосьє</i> проспав увесь ранок”, - посміхаючись, сказав він.
58. Their result is absolutely nil [71].	Іх результати абсолютно нічого не варті.
59. I had buried my romance in a bed of <i>asphodel</i> [71].	Я поховав свої фантазії у ліжку з нарцису.
60. Was it to become a monstrous and <i>loathsome</i> thing, to be hidden away in a locked room, to be shut out from the sunlight that had so often touched to brighter gold the waving wonder of its hair [71]?	Чи могла та потворна та <i>надзвичайно жахлива</i> річ бути прихована до закритої кімнати, загороджена від світла, яке так часто торкалося блискучого золота дивного волосся.
61. He had absolutely nothing to do, almost died of <i>ennui</i> , and became a confirmed misanthrope [71].	Йому нічого було робити, <i>тужливі та горесні думки</i> майже його доконали, і він став справжнім мізантропом.
62. I had drawn you as Paris in dainty armour, and as Adonis with huntsman's cloak and polished <i>boar-spear</i> [71].	Я уявляла вас Парисом у витонченій броні, та Адонісом у мантиї з полірованим <i>списом</i> .

<p>63. "No, no," he cried <i>petulantly</i>. "Thank you, Leaf. That will do." [71]</p>	<p>“Ні-ні, - <i>роздратовано</i> відповів Доріан . - Дякую, Ліф, цього достатньо.”</p>
<p>64. The <i>persons</i> are here, Monsieur. [71]</p>	<p>Люди прибули, Міс'є.</p>
<p>65. The style in which it was written was that curious jewelled style, vivid and obscure at once, full of <i>argot</i> and of archaisms, of technical expressions and of elaborate paraphrases, that characterizes the work of some of the finest artists of the French school of Symbolistes [71].</p>	<p>Стиль написання цієї книги був у доволі цікавому стилі, яскравий і неясний водночас, наповнений <i>жаргонними</i> словами, архаїзмами, технічними виразами, та добре продуманими прислів'ями, що добре характеризує роботи найвеличніших художників Французької школи символістів.</p>
<p>66. He grew more and more <i>enamoured</i> of his own beauty, more and more interested in the corruption of his own soul. [71]</p>	<p>Все більше він <i>закохувався</i> в свою власну красу, більше і більше розбещував свою душу.</p>
<p>67. He never knew—never, indeed, had any cause to know—that somewhat grotesque dread of mirrors, and polished metal surfaces, and still water which came upon the young Parisian so early in his life, and was occasioned by the sudden decay of a <i>beau</i> that had once, apparently, been so remarkable. [71]</p>	<p>Він ніколи не знав - ніколи, насправді, не мав жодної причини знати – як цей перебільшений страх перед дзеркалами, відшліфованими металевими поверхнями та нерухомою водою, з'явився у молодого парижанина настільки рано в його житті, що було спричинено раптовим розпадом краси, яка колись, мабуть, була такою незабутньою.</p>

<p>68. At another time he devoted himself entirely to music, and in a long latticed room, with a vermilion-and-gold ceiling and walls of olive-green lacquer, he used to give curious concerts in which mad gipsies tore wild music from little <i>zithers</i>, or grave, yellow-shawled Tunisians plucked at the strained strings of monstrous lutes, while grinning Negroes beat monotonously upon copper drums and, crouching upon scarlet mats, slim turbaned Indians blew through long pipes of reed or brass and charmed—or feigned to charm—great hooded snakes and horrible horned adders. [71]</p>	<p>В інший час він цілком присвятив себе музиці, і у довгій решітчастій кімнаті з червоно-золотистою стелею та стінами оливково-зеленого лаку він давав цікаві концерти, на яких божевільні цигани виривали дику музику з маленьких <i>цитр</i>, або могильні, з жовтою хусткою тунісці зривали напружені струни жахливих лютні, в той час, як усміхнені негри монотонно били по мідних барабанах, і, присідаючи на пунцових циновках, стрункі тюрбані індіанці дували крізь довгі трубки з очерету чи латуні і зачаровували - або прикидалися чарами - великі змії з капюшоном і жахливі рогаті гадюки.</p>
<p>69. Of the asceticism that <i>deadens</i> the senses, as of the vulgar profligacy that dulls them, it was to know nothing. [71]</p>	<p>Про аскетизм, який <i>унеможлиблює</i> почуття, як про вульгарну розпусність, яка їх притупляє, було нічого не відомо.</p>
<p>70. It is <i>nigh</i> on eighteen years since I met him. [71]</p>	<p>Пройшло <i>майже</i> вісімнадцять років з тих пір як я його зустрів.</p>

**ALFRED NOBEL UNIVERSITY
ENGLISH PHILOLOGY AND TRANSLATION DEPARTMENT**

Anastasiia Kryvoruchko

**FUNCTIONS OF ARCHAIC VOCABULARY IN THE ENGLISH-
LANGUAGE NOVEL OF THE LATE NINETEENTH CENTURY (BASED ON
OSCAR WILDE'S NOVEL "THE PICTURE OF DORIAN GRAY")**

Abstract of diploma paper

Scientific and language supervisor: Associate Professor N. Bidnenko

Dnipro

2021

This qualifying work is devoted to the study of archaic vocabulary, its classifications, characteristics, functions and linguistic features in the English novel of the late XIXth century, in particular, in Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Grey". It is well known that English writers intentionally used archaic vocabulary in their works to convey the time spirit, culture and nationality of a definite period, to bring out the local or color locale, mood and character of the characters and the features of language development in the period of time when the novel has been written.

Linguists need not only to have knowledge in the area of linguistics, but also the cultural features of historical development and the atmosphere of the time when this work has been written. The topicality of the work is vital because every language in the world is constantly developing over time, and it is important to research these changes in the languages, English and Ukrainian.

The object of this study is archaic vocabulary in English novel of the late nineteenth, in particular Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Grey". The subject of the study is the classification of archaic vocabulary, its functions, meaning and rendering English historicisms into Ukrainian.

A complex, substantiated analysis of theoretical material has been carried out on the basis of the archaic vocabulary in the English novel of the late nineteenth century. The origin of historicisms, different definitions and criteria for classifying archaic vocabulary, possible ways of their rendering were investigated in the first section. The deep analysis of the theoretical material, based on the works of such linguists as I. Arnold, I. Bezpechny, E. Vasiliev, V. Vinogradov, H. Gavrilyuk, O. Halych, I. Halperin, R. Zorivchak, V. Komissarov, M. Kochergan, I. Korunets, V. Kukharenko, O. Morokhovsky, V. Nazarets, A. Nikolenko, K. Surzhikova, S. Terekhova, L. Fomenko has been conducted. The practical part of this work contains accurate literary and linguistic analysis of the original novel by Oscar Wilde "The Picture of Dorian Grey".

The first section is devoted to the analysis, classifications, functions and research of archaic vocabulary in the English-language novel of the late XIXth century. Having considered the importance of archaic vocabulary, its functions and classifications in the works of famous linguists (I. Arnold, I. Bezpechny, E. Vasiliev, V. Vinogradov, H.

Gavrilyuk, O. Halych, I. Halperin, R. Zorivchak, V. Komissarov, M. Kochergan, I. Korunets, V. Kukharenko, O. Morokhovsky, V. Nazarets, A. Nikolenko, K. Surzhikova, S. Terekhova, L. Fomenko) the following conclusions have been made.

It has been concluded that archaic vocabulary comprises words and linguistic expressions have come out or are coming out of everyday use, have different grammatical structure, origin, role in the study of language changes of different epochs, used to reflect the atmosphere of a particular time in English novels.

Having considered the classifications of archaic words proposed by different linguists based on the different principles (parts of speech, structures, etc.); we have come to conclusion that there is a great number of classifications of historisms and archaisms. The most important variants of these classifications are offered by M. Kochergan (actually lexical, lexical-semantic, lexico-morphological, lexical-word-forming, accentological and grammatical archaisms) and I. Halperin (poetisms, historicisms, archaisms, actually obsolete words and out of use words).

After the analysis and research of the peculiarities of English novel of the late nineteenth century and the functions of archaic vocabulary in it on the materials of linguists M. Elizarova, J. Zasursky, P. Kogan, N. Mikhalska, L. Pozdnyakova, we have concluded that English novel of XIXth century possesses the following features as rationalism, specific expression of typical events and characters in typical circumstances; the principle of correspondence to reality, the social status of the main characters, their behavior and nature and psychologism, moral evaluation of characters.

It has been identified English writers used archaic vocabulary to convey information of that time, to recreate the historical atmosphere, to bring out the cultural features of the epoch. To render archaic vocabulary, at first it is needed to know the language specifics, its stylistic and grammatical features, lexical diversity. It is also important to convey the atmosphere, spirit of the epoch of the original text, for that we need to know the cultural features, the history of the language, traditions, social layers, changes in the vocabulary of that period.

It has been defined the following ways of rendering archaic vocabulary as analogue translation, literal translation, descriptive translation, equivalent translation, and lexical transformations (semantic expression, hyperonymic renaming).

It is worth mentioning that it is quite difficult to achieve adequate rendering of archaic vocabulary due to differences in lexical and grammatical structures of English and Ukrainian. After the analysis of archaic vocabulary, it has been defined the following functions of archaic vocabulary as bringing historical atmosphere, creating a comic impression, providing an element of solemnity, adding linguistic characteristics of the person; presence it in business documents, regulations; conveying the ironic and mocking attitude to the subject of expression, language expression of the characters.

It is needed to add that historicisms and archaisms are almost never used in colloquial vocabulary, they can be found only in the works of literature of the epoch, in history textbooks, theoretical materials on lexicology, word formation, and translation studies. Nevertheless, even now these archaic expressions are very necessary to research historical changes, to understand the culture, atmosphere and language of our ancestors, other cultures and in general the language development.

According to the concepts given above, classification, functions and own conclusions, it is quite possible to say that historicisms and archaisms are vital. With their help, we can feel the spirit of the epoch, recognize lexical changes, and understand the cultural and historical changes of the time.

The second section is devoted to the study of archaic vocabulary in Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Grey", its classification, the history of writing, linguistic features, subjects, problems, pathos and ideas of the artwork.

After analysis of theoretical material it has been proved, that the novel has been written in the late nineteenth century, in 1891, and has features of Impressionism, Symbolism, Aesthetics, and Romanticism. However, most linguists, like Oscar Wilde himself, believe that "The Picture of Dorian Grey" belongs to the Aesthetics. There was highlighted the idea of art for art, where moral is not blamed by society, and education is not the main purpose of the novel, art does not depend on life, and the main purpose of art is beauty, its representation and life for art.

It has been also determined that Oscar Wilde has his own ideas about art: art is independent on life, it is higher than him; art should not educate and reveal real life, kindness, it is indifferent to the moral and immoral; art should not prove anything, all truths are just a waste of time; the highest place is given to beauty; artist is the creator of beauty, has no ethical preferences, which only lead to an inexcusable manner of style; intelligent people are those who are able to see the amazement in the beauty, which for the artist means Beauty.

These ideas are clearly seen throughout the novel "The Picture of Dorian Grey" from the beginning to the very last point. Thanks to this, we can clearly explore the changes in the social sphere, the atmosphere of that time, as well as in the dictionaries in which there were significant changes. It has been proved that Oscar Wilde uses archaic vocabulary to make an impression of the characters fully, their actions, positive and negative changes in society, empathize with the heroes, or blame their lifestyle and individual thoughts.

The fact that Oscar Wilde uses archaic vocabulary in his work is also important. It helps to highlight and convey the atmosphere of the epoch, the historical features of the time, social change, and so on. Archaic vocabulary helps to reflect all these differences in the work. Thanks to these lexical and grammatical units, we can conclude that this novel really belongs to the Aesthetics and was written in the late XIX century.

Having analyzed the classifications and functions of archaic vocabulary in Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Grey", we have concluded that archaic vocabulary is divided into lexical and grammatical ones.

Lexical archaic words are archaic expressions, concepts and perform many functions, such as bringing historical atmosphere, emotions, irony, parody, characteristics of the characters, the expression of sarcastic, negative or positive attitude of the author to the characters.

The form of grammatical historicisms has changed over time and there are lexical-word-forming, lexical-morphological, grammatical archaisms. These lexical units show the development of the English language of the specific time.

Nevertheless, unlike lexical archaic vocabulary, there are few functions. According to the development of language, grammatical historicisms and archaisms are used to reflect the development of language of that period, to show the atmosphere of the epoch.

The given above analysis of lexical and grammatical historicisms proves that Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Grey" was really written in the late XIX century when the use of archaic forms, constructions, lexical terms, realities, ancient concepts was actual.

The functions of archaic vocabulary in Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Grey" and ways of their rendering into Ukrainian have been investigated in **the third section**. After the deep analysis of 70 sentences with archaic vocabulary of Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Grey», it has been distinguished that archaic words often perform informative, aesthetic, stylistic functions. It has been determined that the main functions of archaic vocabulary are: bringing the historical atmosphere of the time, creating a comic impression, providing an element of solemnity, linguistic characteristics of the person; performing it in business documents, documents, regulations, codes; conveying the ironic and mocking attitude of the speaker to the subject of expression, imitating the language of the characters in the novel.

The study of archaic vocabulary has shown that it is necessary to define archaic vocabulary to understand the culture, atmosphere and language of our ancestors, other cultures and the development of humankind throughout the existence of our civilization.

Archaic vocabulary in Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Grey" is divided into lexical and grammatical and can be restored in Ukrainian through various ways like literal translation, descriptive translation, semantic expression, hyperonymic renaming, contextual substitution, method of renaming. The ways of archaic vocabulary translation differ on the context and does not depend on the type of archaisms.

Special attention should be paid to the meaning of the sentence, the form of archaism and the time of writing this work for the most successful translation of historicisms and archaisms. Old grammatical forms characterize archaic vocabulary, such as the presence of equivalent, synonyms in the language of translation or a completely archaic term or phrase.

To sum up, the descriptive, literal methods and contextual substitution are used the most often. However the method of hyperonymic renaming, assimilation and semantic expression are used rarely in the reproduction of archaisms.